

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 1 / 2026

KOLOFON

Revija RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

letnik 25, številka 1 / 2026

ISSN 1854-4096

Izhaja štirikrat letno v elektronski, zvočni in spletni obliki ter je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdajatelj: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

Glavni in odgovorni urednik ter tehnični skrbnik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Knez, Metka Pavšič, Petra Derganc, Sabina Dermota, Safet Baltič, Stane Padežnik

Lektoriranje: Vida Črnivec

RIKOSS je specializirana revija, ki združuje izkušnje, strokovna znanja in tehnološke novosti za slepe in slabovidne. Ponuja preverjene informacije, osebne zgodbe, analize pripomočkov in podpornih storitev ter utrinke vsakdanjega življenja ljudi z okvaro vida.

Izdajo revije sofinancirata Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij (FIHO) in Ministrstvo za kulturo (MK). Objavljena stališča ne izražajo stališč Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (ZDSSS) in sofinancerjev.

Avtorske pravice za vse prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji RIKOSS. Uredništvo si pridržuje pravico do jezikovnih in vsebinskih prilagoditev, kadar je to potrebno zaradi jasnosti in razumljivosti, brez obveznosti predhodnega obvestila avtorju. Avtorji ostajajo odgovorni za avtentičnost besedil in izražena stališča.

© Revija RIKOSS – ime, oblika in vsebina – je zaščitena z zakonom o avtorskih pravicah. Vsaka reprodukcija ali predelava (v elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) je brez pisnega soglasja Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije prepovedana.

KAZALO

UVODNIK: Revija Rikoss: 25 let strokovne besede in skupne poti

Sto številčk znanja, izkušenj in povezovanja

Marino Kačič

AVTOPORTRET: Matej Auguštin

Človek, daleč od stereotipov

IZ SKRINJE SLEPOPISJA: Vabilo na odprtje muzejske razstave; Tiflopedagoško delo Romana Brvarja

Viktor Vertačnik in Stane Padežnik

POPOTNIŠKI UTRINKI: Svet, ki ga raziskujem brez pogleda

Tanja Turičnik

INTEGRACIJA: Poučevanje na daljavo kot ena od možnosti za zaposlitev ljudi z okvaro vida

Sabina Dermota in Mateja Pineda

INVALIDSKO VARSTVO: Dostopnost objektov v javni rabi za invalide – novela ZIMI-D velja od 13. 1. 2026

Brane But

VEČKRATNA OVIRANOST: Polžev vsadek in ljudje z motnjo vida

Metka Knez

OGLASNA DESKA: Vabilo uporabnikom brajeve pisave in bralnikov zaslona k izpolnjevanju vprašalnika

Nina Zavašnik Hofer

TEHNIČNI PRIPOMOČKI: Nova linija gospodinjskih pripomočkov na slovenskem trgu, Tami pametna očala –izkušnja uporabnika

Petra Derganc

PAMETNI TELEFONI: Aplikacija za navigacijo v prostoru - NaviLens

Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: Preprosta vključitev možnosti narekovanja besedila v MS Wordu

Brane But

MEDNARODNE NOVIČKE: Poročilo EBU o komplementarnosti invalidskih nadomestil in zaposlitve, EBU brošura o podpori na delu, EBU odgovor Evropski komisiji glede EU direktive o javnem naročanju, Razvoj pravic oseb z invalidnostjo v letalskem prometu, Dosežki v letu 2025 na področju pravic oseb z invalidnostjo, Sprejetje EU Agende za potrošnike in relevantnost za osebe z invalidnostjo.

Anja Uršič

UVODNIK: **Revija Rikoss: 25 let strokovne besede in skupne poti**

Sto številčk znanja, izkušenj in povezovanja

Avtor: Marino Kačič, glavni in odgovorni urednik ter tehnični skrbnik revije Rikoss

Članek ob jubilejni 25-letnici osvetljuje razvoj revije Rikoss od prvih let do današnje vloge strokovnega in povezovalnega medija. V tem času je revija zgradila stabilno skupnost več kot 3000 naročnikov ter dodatno občinstvo na spletnih in družbenih kanalih, izdala v tem letu stoto številko in objavila več kot 960 izvirnih prispevkov. Kot most med slepimi in slabovidnimi, stroko ter odločevalci ostaja pomemben prostor informiranja, izobraževanja in destigmatizacije ter z novimi rubrikami vstopa v naslednje razvojno obdobje.

25-obljetnica revije Rikoss

Letos revija Rikoss praznuje 25 let neprekinjenega izhajanja. Četrto stoletje pomeni več kot le časovni podatek – pomeni vztrajnost, razvoj, premike v družbi in številne zgodbe ljudi, ki so revijo soustvarjali ali jo prebirali.

Ob jubileju pripravljamo več aktivnosti, s katerimi bomo skozi celo leto 2026 obeleževali to pot. Prvi korak ob začetku leta je vsebinska razširitev revije. Ob že uveljavljenih področjih uvajamo dve novi rubriki.

V rubriki »Iz skrinje slepopisja« bomo predstavljali znane in manj znane slepe in slabovidne posameznike in druge polnovidne ljudi, ki so pomembno prispevali k skupnosti – bodisi na strokovnem, kulturnem, športnem ali družbenem področju. Gre za prostor spomina, priznanja in navdiha.

Drugo novo področje namenjamo temi večkratni oviranosti – torej osebam, ki se soočajo z več oviranostmi ali več diagnozami hkrati (na primer kombinacija vida in sluha, lahko pa tudi drugih ovir). Sočasna prisotnost več ovir ali motenj pomeni specifično izkušnjo sveta, ki zahteva posebno pozornost, razumevanje in strokovno obravnavo. Menimo, da je prav, da tudi temu področju namenimo več sistematičnega prostora. Na ta način želimo, da jubilej ne ostane le retrospektiven, temveč razvojno usmerjen.

Zgodovina in začetki izhajanja

Revija Rikoss je formalno začela izhajati leta 2002 pod okriljem Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije, vendar so se njeni začetki oblikovali že leto prej, sprva v skromnejši obliki informativnega glasila.

Prvotni namen je bil zelo konkreten: prenašati informacije o novostih in dostopnejših cenah tehničnih pripomočkov iz tujine v slovenski prostor. V času, ko informacijska povezanost še ni bila samoumevna, je to predstavljalo pomemben most med razvojem tehnologije in uporabniki doma.

Že leta 2002 je revija dobila periodično obliko in začela izhajati štirikrat letno. Obseg in struktura sta se skozi leta prilagajala, vendar je osnovna usmeritev ostala stabilna: kakovostna, preverjena in uporabna vsebina.

Poslanstvo in vizija

Od vsega začetka je bila uredniška politika revije usmerjena v dve dopolnjujoči se smeri – navznoter in navzven.

Navznoter je revija namenjena članom ZDSSS, slepim in slabovidnim osebam ter njihovim svojcem. Temeljni namen je informiranje in izobraževanje – podajanje preverjenih, strokovno utemeljenih, a razumljivo zapisanih vsebin, ki pomagajo pri vsakdanjem življenju, odločanju in vključevanju v družbo. Revija obvešča o novostih, odkritjih in tehnoloških napredkih, predstavlja zakonodajne spremembe ter odpira vprašanja, ki neposredno vplivajo na kakovost življenja. Hkrati krepi občutek pripadnosti in povezanosti znotraj skupnosti.

Navzven je revija usmerjena k strokovnjakom na izobraževalnem, tehničnem, socialnem in odločevalskem področju ter k širši javnosti. Že ob ustanovitvi je bilo jasno, da spremembe ne nastanejo same od sebe. Če želimo več razumevanja, moramo preseči zaprte kroge in spregovoriti jasno, argumentirano ter strokovno utemeljeno. Revija zato deluje kot most med različnimi sistemi in podsistemi družbe – med uporabniki, stroko, institucijami in odločevalci.

Poseben poudarek namenjamo spodbujanju integracije, inkluzije in destigmatizacije. Oviranost zaradi vida (kategorija slepi in slabovidni) še vedno spremljajo stereotipi, ki izhajajo predvsem iz nepoznavanja. Z doslednim predstavljanjem znanja, izkušenj in dosežkov želimo prispevati k razumevanju, da oviranost vida ne določa celotne identitete posameznika. Revija tako ni le informativni medij, temveč prostor dialoga, povezovanja in družbene odgovornosti.

V tem presečišču med informiranjem, izobraževanjem, povezovanjem in ozaveščanjem ostaja tudi naša dolgoročna vizija.

Vsebina in uredniški standardi

Vsebinska struktura se je oblikovala že zelo zgodaj in ostaja razmeroma uravnotežena.

Približno polovica revije je namenjena področju informacijsko-komunikacijske tehnologije. Tehnologija je za slepe in slabovidne pogosto ključ do samostojnosti, izobraževanja in zaposlovanja, zato temu področju namenjamo posebno pozornost.

Druga polovica obsega širša področja: zakonodajo in pravice, izkušnje iz izobraževanja in zaposlovanja, predstavitve posameznikov, strokovne prispevke ter družbene in kulturne teme. Poseben poudarek namenjamo predstavitvi dosežkov slepih in slabovidnih oseb – ne zato, da bi ustvarjali izjeme, temveč da pokažemo realnost: ljudje z oviranostjo vida delajo, ustvarjajo, raziskujejo, poučujejo, vodijo projekte in živijo polno življenje.

Od vsega začetka si prizadevamo za visoko raven prispevkov. Vsi članki so avtorski in še neobjavljeni. Zahtevamo poljudnoznanstveni nivo – strokovno utemeljeno vsebino, ki temelji na preverljivih virih, a je zapisana razumljivo in dostopno širšemu bralstvu. Revija je registrirana kot periodična publikacija z lastno ISSN številko in vključena v slovenske knjižnične in bibliografske baze, kar pomeni dodatno zavezo k rednosti, kakovosti in uredniški odgovornosti.

Bralci in skupnost

Revija Rikoss danes nagovarja raznolik krog naročnikov in bralcev. Med njimi so slepi in slabovidni, njihovi starši in svojci, dijaki in študenti, strokovni delavci z različnih področij, raziskovalci ter tudi odločevalci politik. Revijo prebirajo posamezniki iz Slovenije, pa tudi iz srednje, južne in zahodne Evrope, Kanade, Združenih držav Amerike in Avstralije. Število naročnikov presega 3000, dodatnih nekaj sto bralcev pa vsebine spremlja prek spletne strani ter družbenih omrežij, kjer se skupnost še dodatno širi in povezuje.

Ena od prijetnih nepričakovanosti so bili bralci, ki nimajo uradnega statusa slepe ali slabovidne osebe in zato niso člani ZDSSS, vendar se soočajo z manjšimi ali specifičnimi težavami z vidom.

Mnogi med njimi so izrazili, da se pogosto počutijo spregledane – brez formalnih programov podpore, a z realnimi izzivi, ki lahko močno vplivajo na kakovost življenja. Revija je tako postala tudi prostor, kjer lahko najdejo informacije, razumevanje in stik s skupnostjo. S tem se je njena vloga naravno razširila in presegla prvotne okvire.

Ekipe ustvarjalcev

Začetki niso bili enostavni. Iz številke v številko smo se soočali z izzivom zadostnega števila kakovostnih prispevkov. Veliko časa je bilo namenjenega tudi mentorski podpori avtorjem, saj pisanje strokovno utemeljenega, a hkrati berljivega besedila ni samoumevna veščina.

Sčasoma se je oblikovala stabilna ekipa stalnih sodelavcev in urednikov rubrik, ki skrbijo, da je vsaka številka vsebinsko zaokrožena in oblikovno ustrezna.

Z letošnjim letom se ekipi pridružujeta še dva nova sodelavca. Ekipa zdaj šteje enajst članov: osem avtorjev oziroma urednikov rubrik, tehnični sodelavec, ki skrbi za zvočno obliko in spletno objavo, lektorica ter glavni in tehnični urednik. Ta skupnost omogoča kontinuiteto, strokovnost in nadaljnji razvoj.

Oblike in formati izhajanja revije

Revija izhaja štirikrat letno v elektronski in zvočni obliki ter je brezplačno dostopna vsem, ne glede na status ali kraj bivanja. Odprta dostopnost je zavestna uredniška odločitev, saj želimo, da vsebine dosežejo čim širši krog bralcev – tako člane skupnosti slepih in slabovidnih kot tudi strokovno in širšo javnost.

Digitalni format nam omogoča, da presegamo geografske meje. Med naročniki so bralci iz različnih držav Evropske unije, pa tudi iz Severne Amerike, Avstralije in posameznih vzhodnoevropskih držav. Revija tako ne povezuje le znotraj Slovenije, temveč ohranja stik s slovensko govorečimi skupnostmi po svetu.

Posebno mesto ima zvočna oblika revije. Vsaka številka je v celoti posneta v formatu MP3, kar omogoča enostaven in prilagodljiv dostop. Ta oblika je dragocena predvsem za starejše bralce, ki so morda manj veščji uporabe sodobnih spletnih tehnologij, hkrati pa ustreza tudi aktivnim in zaposlenim poslušalcem. Zvočni format tako ni le prilagoditev zaradi dostopnosti, temveč enakovreden medij, ki razširja možnosti uporabe in utrjuje temeljno poslanstvo revije – dostopnost znanja in informacij za vse.

Četrto stoletje v številkah

Ob jubilejih se pogosto oziramo nazaj z občutkom hvaležnosti. Številke same po sebi morda delujejo suhoparno, vendar pripovedujejo zgodbo o vztrajnosti in predanosti.

Revija Rikoss neprekinjeno izhaja že 25 let, vse od leta 2002. V tem času je izšlo 96 števil, kar pomeni, da bo ob koncu jubilejnega leta pred nami 100. številka. V petindvajsetih letih je bilo objavljenih več kot 960 avtorskih člankov. Za vsako številko stojijo ure raziskovanja, pisanja, uredniškega dela in tehnične priprave.

Te številke kažejo, da revija ni bila le občasna pobuda, temveč trajen projekt – prostor znanja, dialoga in skupnega razvoja. Prav kontinuiteta daje jubileju njegovo pravo težo.

Vabilo k sodelovanju

Vabljeni so avtorji, strokovnjaki, uporabniki, študenti in vsi, ki želijo prispevati kakovostno, preverjeno in smiselno vsebino. Revija ostaja odprt prostor dialoga, izmenjave izkušenj in strokovne refleksije.

Prav tako vabimo nove naročnike. Revija je brezplačna in dostopna vsem, ki jih tematika zanima.

Kontaktne podatke revije Rikoss

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Elektronski naslov: rikoss@zveza-slepih.si

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: **Matej Auguštin**

Človek, daleč od stereotipov

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

Zgodba predstavlja primer uspešne socialne vključenosti osebe z okvaro vida. Avtor opisuje svojo izobraževalno pot, soočenje z brezposelnostjo in prelomno vlogo zaposlitve v podporni organizaciji. Posebej izpostavi učenje novih kompetenc in sodelovanje v športih, kot so tek, jahanje in lokostrelstvo. Rad ima igro airsoft. Poudarja, da je napredek rezultat aktivne vloge posameznika.

Sem Matej in le nekaj let starejši od države Slovenije. Prihajam iz dolenjske vasice v bližini Novega mesta. Imel sem popolnoma tipično otroštvo ... do 7. razreda osnovne šole. Takrat sem oslepel na desno oko. Zdravniki so postavili diagnozo MB Coats, kjer pride do odstopa mrežnice. To pa ni omejevalo moje najstniške izkušnje: vozil sem kolo, traktor, avto, igral računalniške igrice, streljal na tarčo s strelnim orožjem ... mogoče pa nisem imel ravno tipičnega najstništva. Kakorkoli že, to je trajalo do 1. letnika srednje šole (rad imam les, zato sem se šolal za mizarja), ko ... BAM! Spet poslabšanje vida – tokrat na levem očesu. In presenetljivo – zopet to ni veliko spremenilo v mojem življenjskem toku. Šolanje sem imel rahlo prilagojeno (povečano besedilo, večinoma ustno spraševanje) in enkrat tedensko sem šel na Zavod za slepe in slabovidne v Ljubljano (Langusova ulica), kjer so me učili veščin

za slepe in slabovidne. To se je nadaljevalo do konca 3. letnika, ko pa sem popolnoma izgubil vid. Priznam, zjokal sem se, ampak bolj zato, ker se mi je zdelo to primerno za situacijo, in zaradi stvari, ki jih verjetno ne bom mogel več početi. Namreč, izguba vida zame ni bila velik šok, ker se je to dogajalo zelo počasi in sem se lahko sproti prilagajal na novo realnost. Takrat sem tudi bolje začel oblikovati svoj karakter v optimista, kajti »vedno je lahko slabše«. Tako sem dokončal tehnično šolo, maturantski tečaj in študij obramboslovja na FDV v Ljubljani. Moram reči, da v celotnem procesu šolanja nisem imel ene negativne izkušnje s sošolci, učitelji ali profesorji – vsi so mi vedno pomagali.

Po skoraj zaključenem študiju sem se odločil za kratko, enoletno pavzo, «nato pa bom spisal še diplomu». No, ta pavza je trajala 10 let in moram priznati, da sem bil v tem času brez skrbi in obveznosti. Res sem užival – kar preveč. Izkoriščal sem »pomilovanje« vseh, da sem se izognil hišnim pravilom in drugim obveznostim. To je prišlo tako daleč, da sem bil kakšen dan tako zdolgočasen, da sem prosil, naj mi dajo kakšno delo.

V nekem trenutku me je doletela objektivna samorefleksija in sem se odločil, da moram za napredek v življenju tudi sam kaj storiti (do takrat sem verjel in čakal, da bo vse »prišlo do mene«). Odločil sem se, da potrebujem službo.

No, poskusil sem jo najti sam – neuspešno. Zato sem šel na Zavod za zaposlovanje in nato na URI Soča, kjer sem prišel do usposabljanja na delovnem mestu – kot administrator na Kmetijski šoli Grm in biotehniški gimnaziji v Novem mestu ... in nato je prišla korona. 2021 sem tam dobil svojo prvo zaposlitev prek javnih del, ki pa je trajala le do konca leta. V letu 2022 sem zopet postal brezposeln in sem sam poskusil najti novo službo – ponovno neuspešno. Sumim, da zaradi tega, ker sem v ponudbah za delo napisal, da sem slep (čeprav sem obenem naštel vse prednosti za delodajalca, če bi me zaposlil). Takrat sem spoznal, kako močni so stereotipi o slepih.

V 2023 pa sem obrnil nov list, saj sem dobil novo službo (s pomočjo priporočil iz prejšnje) na Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (DRPDNM), kjer še vedno delam prek javnih del.

Služba mi je res pomagala, da sem svoje življenje spravil na prave tirnice. Zelo sem razširil svojo socialno mrežo z novimi sodelavci in sodelavkami, ki so v veliki meri postali tudi moji prijatelji. Tu moram spet omeniti, da nisem imel nobene slabe izkušnje v kolektivu ali pa s strani učencev in uporabnikov na društvu.

Dobil sem nova znanja in kompetence: sedaj zares obvladam Word, Excel, UI orodja; navigiranje po novih prostorih; situaciji primerno komuniciranje; nove kvalifikacije (DRPDNM mi je omogočil, da sem opravil NPK Mladinski delavec); projektno delo; potovanje po tujini; udeležba na delavnicah in nastopanje na predavanjih ...

Med tem časom pa sem zbral tudi dovolj volje, da sem leta 2024 zaključil študij z oddajo diplome končno. In glej ga zlomka – mi že težijo, kdaj bom naredil magisterij. Ne, hvala.

Služba pa mi je omogočila še veliko več. Redni zaslužek mi je pomagal pri samostojnosti in pri samozavesti za nove izkušnje in hobije.

Z letom 2022 (ko sem iskal novo službo) sem začel intenzivno telovaditi. Tako sem si ustvaril mini domači fitnes in začel z rednim tekom po cesti z belo palico. Pred tem sem že leta igral na diatonično harmoniko – to sem v zadnjih letih precej opustil.

Že iz srednje šole pa sem velik navdušenec nad airsoftom. To je igra, podobna paintballu – ampak bolj »kul« (poguglajte). Imamo svoj lokalni klub (kjer sem podpredsednik in klubski serviser replik). Za potrebe hobija sem ustvaril tudi svoj YouTube kanal (Airsoft Tips and Reviews).

S službo pa sem se »vrgel« v dva nova hobija: jahanje in lokostrelstvo.

Z jahanjem sem začel že 2022 v Konjenskem šolskem športnem centru Češča vas, kjer sem vsak teden »bolj domač«. Tu sem našel ljubezen do konj in do dobrih ljudi, ki me imajo za svojega.

Leto kasneje pa sem na izobraževanju na DRPDNM spoznal lokostrelsko trenerko, ki me je prepričala, da naj pridem poskusiti ta šport, in od takrat sem ponosen član Lokostrelskega kluba Paradoks iz Črnomlja. Tudi tu sem bil izjemno lepo sprejet in se veselim vsakega treninga – čeprav so naporni in daleč (3x na teden grem z vlakom v Črnomelj in nazaj v Novo mesto). Osvojil sem že veliko medalj – doma in na mednarodnih tekmovanjih. Tu imam velike ambicije, ampak sem omejen finančno, saj ta šport ni poceni.

Lani pa se mi je pripetila še ena življenjska prelomnica. Ob precejšnji spodbudi (drezanju) s strani sodelavke, sem se prijavil na razpis za pridobitev neprofitnega stanovanja v Novem mestu, ki sem ga tudi dobil. Ta pa je kot nalašč izjemno blizu mojega konjenskega centra. Trenutno sem še v postopku selitve, saj je bilo stanovanje popolnoma prazno. In to je zame popolnoma nova definicija samostojnosti. Posredno sem se odločil, da si bom pridobil še psa vodnika, ker mi bo prišel zelo prav v trenutnih razmerah.

Sedaj pa še zadnji cilj, ki ga lahko opišem z reko: »Najprej štalca, pol pa«.

Za zaključek pa še malo modrovanja. Do uspeha se pride po stopnicah, in ne z dvigalom. Izkoristi vsako priložnost, ki ti je ponujena – lahko ti bo odprla nova vrata v življenju ali pa ti bo pokazala, katerih vrat se izogibaj.

Zdaj pa zobke umit, pa spat!

[Na vrh](#)

IZ SKRINJE SLEPOPISJA: Vabilo na odprtje muzejske razstave; Tiflopedagoško delo Romana Brvarja

Avtor: *Viktor Vertačnik in Stane Padežnik*

Urednik rubrike: *Stane Padežnik*

Prispevek vabi na razstavo Muzeja slepopisja, ki je posvečena tiflopedagoškemu delu Romana Brvarja, dolgoletnega učitelja zgodovine in geografije na Zavodu za slepo in slabovidno mladino. Predstavlja njegov obsežen opus prilagojenih učnih pripomočkov, tipnih modelov, interaktivnih iger in učil za brajico, ki so nastajali z namenom nazornega, veččutnega učenja. Prispevek osvetljuje njegovo strokovno širino, ustvarjalnost ter trajen pedagoški pečat, ki ga je z inovativnim pristopom pustil pri generacijah učencev in v razvoju tiflodidaktike.

Vabilo na odprtje muzejske razstave: O tiflodidaktičnem opusu Romana Brvarja

Avtor: Stane Padežnik

Komisija za muzejsko dejavnost pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije znova pripravlja presenečenje za ljubitelje zgodovine, muzejske dejavnosti in slepopisja, pa tudi za pedagoške delavce, starše, mladino in otroke ter vse, ki bi morali biti seznanjeni s tokratno vsebino razstave.

Potem ko ste se lani aprila v velikem številu odzvali povabilu na odprtje stalne muzejske razstave o slepopisju (z naslovom: Slepopisje od točkopisa do ebralca), ki je ves čas na ogled v prostorih Knjižnice slepih in slabovidnih na Kotnikovi 32 v Ljubljani in predstavlja temelj nastajajočega Muzeja slepopisja, bo poleg nje tokrat postavljena tudi začasna muzejska razstava v spomin na tiflopedagoško delo Romana Brvarja. Postavljena bo v galerijskem prostoru omenjene knjižnice na Kotnikovi 32 v Ljubljani, na njeno odprtje 7. maja letos ob 16:00 pa ste toplo vabljeni. Da se izognemo prehudi gneči vas prosimo, da svojo udeležbo najavite po e-pošti: luka.pavlin@zveza-slepih.si

Za uvod si bomo najprej ogledali 30-minutni dokumentarni film, kakršnega še niste videli in je plod domače produkcije, nato pa si bomo ogledali in otipali muzejske eksponate, za katere je učitelj Roman Brvar dobil najvišja priznanja, kar bo pospremljeno z razlagami koga od njegovih družinskih članov.

Z IGRO DO UČENJA

V svojem več kot tridesetletnem pedagoškem delu s slepimi in slabovidnimi učenci Zavoda za slepo in slabovidno mladino, je Roman Brvar ustvaril več kot 100 prilagojenih učnih pripomočkov za svoje učence. Nekatere uporabljajo v Centru IRIS še danes, mnogo od teh pa jih družina Romana Brvarja hrani doma. Romanov opus tiflodidaktičnih pripomočkov smo razvrstili v pet sklopov, na razstavo pa bomo postavili štiri sklope z okoli šestdeset atraktivnimi eksponati.

Prvi sklop bodo predstavljali tipni prostorski prikazi: makete, modeli, tipni zemljevidi. Tako si bomo lahko ogledali in otipali makete podeželja, splava, kozolca topolarja, modele rimske Emone, površinskih kraških oblik, gozdnih višinskih pasov, atola, model gradu Bogenšperg in veduto centra Ljubljane.

Prikazani bodo tudi negeografski tipni modeli, kot so tloris kmečke hiše, periodni sistem elementov, model plesalke, enogrbe kamele, veverice na drevesu, kozolca, zbirka 10-ih barvnih tipnih slik z vsakdanjimi pojavi in predmeti, tipni zemljevidi britanskega otočja, kitajskih pokrajin, avstralskih naravno geografskih enot itd..

Drugi sklop bodo sestavljali interaktivni – magnetni tipni modeli: življenjski predeli v morju, magnetna tabla z geometrijskimi liki, Pitagorov izrek na magnetni tablici, Slovenija z rekami in mesti, model našega osončja s planeti, vaja plesnih korakov itd..

Med nemagnetnimi tipni modeli pa bodo sestavljanka (puzzle) slovenske pokrajinske enote, trikotnik z okencem ali brez, geometrijska uganka in podobno.

V tretjem sklopu bodo prikazane atraktivne tifoldidaktične igrače: magične lesene igralne tipne kocke, lesene igralne tipne kocke različnih velikosti, spomin za iskanje parov, tipni domino, ropotuljica iz orehov, ropotuljica iz cevi, napolnjena s sipkim materialom, troblja iz cevi z vstavljenom membrano, barvna zlaganka, modul za sestavljanje gradu na magnetni tabli, model zobnikov na magnetni tabli in še in še.

Tam bodo tudi spretnostne in miselne igre kot so pretikanke: Snemi srce, Snemi obroček, Snemi zanko, Lovska igra, Tri v vrsto, Žabe – preskočimo se, Visoki labirint, Zveneča žoga ...!

Zadnji, četrti sklop pa bo obsegal učila, namenjena opismenjevanju v z brajico: abecedo za ponazarjanje, plošče s črkami in predmeti, taktilna števila, števila in ločila, tipna merila in tipne modele.

O razsežnostih Brvarjevega pedagoškega, mentorskega in publicističnega dela se njegova žena Maruša Brvar spominja takole:

»Naj omenim, da je Roman pouk zgodovine in geografije poskušal čim bolj popestriti in narediti zanimivega. V ta namen je pripravil celo nekaj dramatizacij, ki so bile realizirane v Zavodu, igrali so učenci (Kako vam prodamo modrino neba - ob 500 letnici odkritja Amerike in Svobodna Karantanija). Vsaka ekskurzija je bila zanj poseben projekt, npr. na Jezersko ali na Notranjsko, v katerem je učencem predstavil vso kompleksnost pokrajine in življenja v njej. Pripravljal je razne kvize znanja za učence, nemalokrat tudi s šaljivimi vprašanji.

Sodeloval je pri pripravi razstav v takratnem Zavodu za slepo in slabovidno mladino, v Pokrajinskem muzeju Celje (Dotikajte se predmetov, razstava o življenju v rimski Celei, 1994), v Mestnem muzeju (vodnik po razstavi slik Pabla Picassa za slepe, 2010), v Zemljepisnem muzeju je pripravil razstavo Geografija nekoliko drugače, 2008. Objavljal je članke v revijah Kras in Geografski obzornik.

V letih 2004 do 2008 je izdeloval in adaptiral didaktični material in učila za slepe in slabovidne učence. Bil je tudi mentor več študentkam Pedagoške fakultete.

Učne pripomočke, ponazorila, igrače je izdeloval največ doma, na kuhinjski mizi. Uporabljal je vsakovrsten material, največ les, karton, razno embalažo, plastiko, kovino, razne sponke, inštalacijske cevi, usnje, vse mu je prišlo prav. Stalno je nekaj rezljal, sestavljal, lepil, barval in vedno je bil poln novih idej. Danes bi bil verjetno navdušen nad 3D tiskalniki.«

Kako pa se svojega učitelja in kasnejšega sodelavca spominja član komisije za muzejsko dejavnost Viktor Vertačnik, pa preberimo v njegovem prispevku v nadaljevanju tega članka.

Učitelj nad črto: Tiflopedagoško delo Romana Brvarja

Avtor: Viktor Vertačnik

Obdobje po drugi svetovni vojni pa nekako do konca 20. stoletja velja po mojem mnenju za čas največjega razcveta takratnega Zavoda za slepo in slabovidno mladino na Langusovi 16 v Ljubljani. V tem obdobju je bil Zavod deležen številnih priznanj, gostil strokovnjake iz tujine že kmalu po drugi svetovni vojni in tudi sam pošiljal v tujino svoje učitelje na strokovne ekskurzije na podobne ustanove z veliko daljšo tradicijo. Med drugim je leta 1975 gostil prvo Evropsko konferenco učiteljev slepih in slabovidnih.

Po mojem prepričanju tudi ni naključje, da je prav tem obdobju svojega največjega razcveta Zavod zaposloval precej slepih in slabovidnih strokovnih delavcev, celo po pet hkrati. Pa ne samo to, med letoma 1972 in 1984 je kot ravnatelj ustanovo vodil tudi slep vojni invalid, profesor defektologije, tiflopedagog, zgodovinar in geograf France Rožanec. Zelo pomembno je, da v šoli za slepe in slabovidne poučujejo tudi učitelji in učiteljice z lastno izkušnjo slepote in slabovidnosti. Na ta način so lahko marsikdaj opora svojim kolegom, ki nimajo težav z vidom, obenem iz lastnih izkušenj zelo dobro poznajo doživljanje učenk in učencev, so pa lahko le-tem velik zgled in vzor, kaj lahko človek kljub izgubi vida doseže s svojo prizadevnostjo in vztrajnostjo. Eden takih, ki je zapustil velik pečat pri vseh, ki smo ga poznali, je bil Roman Brvar.

Roman Brvar (1950 – 2013) se je v takratnem Zavodu za slepo in slabovidno mladino zaposlil 16. oktobra leta 1978 in mu ostal zvest do svoje upokojitve. Poučeval je zgodovino, zemljepis in spoznavanje družbe.

Sam sem imel ta privilegij, da sem bil v 80-ih letih prejšnjega stoletja njegov učenec, na začetku tega tisočletja pa tudi sodelavec. Če bi najin odnos želel ponazoriti s črto, le-ta nikakor ne bi bila samo ravna, kljub temu pa lahko rečem, da čutim do Romana Brvarja in do njegovega dela veliko spoštovanje. Sam ločim zaposlene na tiste, ki hodijo v službo, in na tiste, ki hodijo na delo. Roman je zagotovo sodil med slednje.

Pouk pri učitelju Romanu se je močno razlikoval od mnogih drugih. Nekoč mi je dejal: »Veš, na koncu ure sem velikokrat kar moker, tako se trudim, da bi učencem približal pojme iz zgodovine in zemljepisa.« In res, prav sleherni uro je iskal načine, kako vsakemu izmed učencev – vsak od nas je imel svojo stopnjo okvar vida, približati

učno snov čim bolj nazorno. Vsak je dobil v roke tisto, kar bi mu najbolje ponazorilo obravnavano snov, obenem pa je imel za vsakogar izbrana vprašanja, povezana s tematiko učne ure. Tako ni bil pouk nikoli dolgočasen. Ob vseh prilagoditvah pa sem si sam najbolj zapomnil dve pri pouku zgodovine.

V šestem razredu smo obravnavali življenje ljudi v prazgodovini. Ob tem je učitelj Roman oznanil, da bomo en popoldan odšli ob reko Savo, kjer bomo v praksi preizkusili, kako bi lahko danes preživel v naravi, kot je to moral prazgodovinski človek. Za Romana Brvarja so bile tudi sicer značilne temeljite priprave različnih ekskurzij, ki so se nam učencem globoko vtisnile v spomin. Res smo bili pogosto tudi nejevoljni, saj je to od nas terjalo precej aktivnega sodelovanja, ampak rezultat ni izostal. Tako je bilo tudi neko sredo popoldne, ko smo na robu gozda ob reki Savi učenci šestega razreda iskali kaj užitnega za okusen obrok. Pa je bil uspeh skoraj nič. Podobno tudi, ko smo skušali najti material, da bi po vzoru prazgodovinskih prednikov zanetili ogenj. Kasneje smo srečali ribiča in skupaj z njim ugotovili, da je človek tako globoko posegel v naravo, da je preživetje v njej danes precej težje kot nekoč.

Moj naslednji nepozaben spomin pa je povezan s snovjo zaključnega razreda. Znano je, da je Roman Brvar z učenci ob pouku pripravil precej uprizoritev zgodovinskih besedil. Pri tem je opravil vlogo scenarista, režiserja, kostumografa in še kaj. Bilo bi zelo dragoceno, če bi lahko našli kakšne scenarije za te uprizoritve, prepričan sem, da bi morale obstajati tudi kakšne njihove fotografije, če ne celo video posnetki. Uprizoritve so bile povezane z zgodovinskimi tematikami, pogosto vezane na kakšne obletnice. Mislim, da je bila predstava, pri kateri sem sam sodeloval, prva. Tema z današnjega vidika morda ni ravno najbolj posrečena, je pa gotovo odraz časa, v katerem smo živeli. Leta 1987, ko sem sam obiskoval zaključni razred, je minevalo 50 let, odkar je bila na Čebinah ustanovljena Zveza komunistov Slovenije. Predstava, ki smo jo pripravili, je nosila naslov Noč na Čebinah. Natančne vsebine se ne spominjam, vem pa, da sem igral nosilno vlogo Edvarda Kardelja, ki je imel na sestanku tudi glavni nagovor. Da je bilo vse še bolj atraktivno, je bila del uprizoritve tudi pogostitev pri gostiteljih na Čebinah. Tako je eden izmed učencev prinesel domač jabolčnik, v zavodski kuhinji pa so za to priložnost spekli kruh, ki ga je gospodinja še toplega postregla. Tako smo združili prijetno s koristnim in na zelo dober, veččuten način poglobili obravnavano šolsko snov.

Pogosto smo imeli občutek, da je učitelj Roman Brvar v zavodskih prostorih cele dneve. In nemalokrat je bilo res tako. Če je bil v dopoldanskem času ves predan pouku, je bil z nami učenci v popoldanskem in večernem času pri kroških Klub OZN in Deška ročna dela, pogosto pa tudi v našem prostem času. Pri deških ročnih delih smo urili ročne spretnosti in marsikaj praktičnega izdelali. Sam sem morda izmed vseh imel najraje klub OZN. Pri tem krožku je prišla do izraza še ena Romanova odlika, njegova široka razgledanost in poznavanje problemov doma in po svetu. Krožek je v skladu z imenom obravnaval delo Organizacije združenih narodov, po drugi strani pa tudi širše probleme našega sveta. V njegovem okviru smo se veliko povezovali z nekaterimi šolami iz bližnje okolice, kjer so delovali podobni krožki. Roman se je potrudil in v goste povabil najrazličnejše zanimive osebe z različnih področij življenja in dela. S posebno ljubeznijo pa nam je skušal približati lepote

Slovenije. Sam je imel s svojih potovanj ogromno diapozitivov, ki nam jih je ob različnih priložnostih skušal čim bolj približati.

Lahko rečem, da je Roman Brvar v mojem življenju zapustil močan vtis. Ko sem prišel v srednjo šolo, sem marsikdaj občutil določene primanjkljaje na številnih področjih. Se je pa kmalu pokazalo, da sem imel pred mnogimi sošolci prednost v splošni izobrazbi, pri čemer je zagotovo veliko vlogo odigralo Romanovo prizadevanje v času mojega šolanja v Zavodu. Prav tako lahko mirno zapišem, da ima veliko zaslug, da sem za svoj študij izbral ravno zgodovino in etnologijo. Ena izmed sodelavk mi je, ko sva se v Zavodski zbornici pogovarjala o enem izmed učencev, dejala: »Je pa tukaj vsaj varno pospravljen.« Roman je bil zagotovo eden tistih, ki nikoli ni razmišljal na tak način. Ker je tudi iz lastne izkušnje vedel, kako je pomembno, da učenec, ki ima težave z vidom, osvoji določeno znanje, je vso svojo delovno dobo izgoreval v želji, da nam ga bi čim več predal. In ravno zato je eden tistih, ki je pri nas, njegovih učencih, pustil globok, neizbrisen pečat.

Na vrh

POPOTNIŠKI UTRINKI: Svet, ki ga raziskujem brez pogleda

Avtorica: *Tanja Turičnik*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

Avtorica opisuje svoje otroške sanje in piše, zakaj osebe z okvaro vida sploh potujemo, in pojasni, kako slepi na potovanjih zaznavamo okolje z dotikom, sluhom, vonjem in okusom ter zakaj so potovanja pomembna za osebni razvoj. Posebej izpostavi pozitivne izkušnje iz Grčije, Istanbula in Tajske. Bralcu ponudi tudi praktične nasvete za samostojna potovanja. Članek zaključuje z mislijo, da potovanja bogatijo življenje in ustvarjajo trajne spomine.

Že kot majhna deklica sem pogosto vrtela globus, s prstom drsela prek oceanov na različne kontinente in si predstavljala, kako se bom enkrat sama kopala v kristalno čistem morju, se sprehajala po neskončno dolgih peščenih plažah in pod palmo lizala sladoled. Rada sem gledala dokumentarce, ki so prikazovali divje živali – leve, slone, žirafe in tigre. Pri tem sem sanjala, kako se z luksuznim avtomobilom vozim skozi savano in opazujem živali v njihovem naravnem okolju. Ko sem pred leti dejansko zbrala pogum, da začnem spoznavati svet, sem se kot slepa oseba pri tem soočila s številnimi izzivi in ovirami.

V prispevku bom skušala odgovoriti na vprašanje, zakaj slepe osebe sploh potujejo, kako na potovanjih dojemamo okolico, predstavila nekatere svoje izkušnje iz potovanj ter na koncu podala predloge, na kaj biti pozoren, če potuješ sam in ne vidiš.

Zakaj slepe osebe potujemo in kako dojemamo okolico?

Odgovor na vprašanje, zakaj slepe osebe potujemo, ni enoznačen. Slepe osebe poročajo, da tako kot večina videčih oseb potujejo zaradi pridobivanja večje splošne razgledanosti. Na potovanjih se tako spoznamo z zgodovino in kulturo določene države, kar povečuje strpnost do drugih ljudi in zmanjšuje narodno pogojene stereotipe (Qiano idr., 2021). Prav tako slepe osebe navajajo, da potovanja pozitivno vplivajo na njihov osebni razvoj. Slepe osebe, ki so veliko potovale same, so poročale o večjem občutku samostojnosti, večji iznajdljivosti pri reševanju problemov, hkrati so te osebe hitreje navezale stik z drugimi ljudmi. Izkazovale pa so tudi večje splošno zadovoljstvo z življenjem, doživljale manj depresije in bile bolj aktivno vključene v družbo (Bandukda idr., 2024; Kong in Loi, 2017; Qiano idr., 2021). Vendar si mnoge slepe osebe zaradi nizkega socialnoekonomskega statusa potovanj ne morejo privoščiti (Alves idr., 2023). Prav tako nekatere slepe osebe nimajo prijateljev ali družine, s katero bi lahko potovale (Kong in Loi, 2017), v Sloveniji in mnogih drugih državah pa tudi ni agencij, ki bi bile posebej specializirane za organizacijo potovanj za osebe z okvarami vida.

Ker je večina informacij na potovanju vizualnih, morajo biti tisti, ki potujejo s slepimi in organizirajo potovanja za njih, še posebej pozorni na to, kako okolico približati slepim osebam. Zelo je pomembno, da zna spremljevalec ustrezno opisovati naravo ali

znamenitosti, da si slepa oseba lahko sama skuša predstavljati, kakšno podobo ima neka stvar (Small idr., 2012). Večina muzejev po Evropi in širše slepim obiskovalcem dovoli potipati določene predmete. Imajo pa tudi različne modele npr. model starih Aten, ki slepim namesto zemljevida pokaže, kako naj bi izgledalo mesto nekoč. Ne zgolj z dotikom, slepe osebe na potovanjih okolico spoznavamo tudi drugače. Tako slišimo zvoke mest, narave, poslušamo mimoidoče, ki govorijo o svojem maternem jeziku, poskušamo tradicionalne jedi in s pomočjo različnih vonjav ustvarimo nove spomine (Bandukda idr., 2024).

Potovanja, ki so mi ostala najbolj v spominu

V zadnjih letih sem prepotovala že dobršen košček našega planeta, vendar so mi nekatere destinacije ostale še posebej v spominu.

Grčija

Ena takšnih destinacij je Grčija. Spoznala sem že precej otokov (npr. Kos, Kreta, Rodos) in tudi Atene. Atene so mesto, ki so me povsem očarale zaradi svoje bogate zgodovine, mnogih muzejev in številnih restavracij, kjer ponujajo tipično grško hrano. V Atenah mi je bilo še posebej všeč, kako so ljudje strpni, ko vidijo osebo z belo palico. Ljudje so se mi umikali sami od sebe in mi vedno na vlakih podzemne železnice brez najmanjšega premisleka odstopili prostor. Prav tako je v večini grških muzejev možno stvari prijeti v roko. Pogosto pa do osebe z belo palico kar sam pristopi uslužbenec muzeja, ki ti pove še veliko zanimivosti o življenju v stari Grčiji. Muzej Kikladske umetnosti v Atenah je še posebej prijazen do oseb s slepoto, saj so izdelali replike starih kikladskih predmetov, ki jih lahko slepa oseba vzame v roke. Originalnih najdb zaradi zelo visoke starosti namreč ni mogoče prijeti. Zelo dobro izkušnjo imam tudi s Hipokratovim muzejem na otoku Kos, kjer nam je prijazen uslužbenec povedal vse o življenju Hipokrata in mi dovolil, da potipam različne predmete. V nekaterih muzejih so mi celo izročili angleški priročnik v brajci. V muzejih tudi vedno poskrbijo, da slepa oseba ne stoji v vrsti, saj imajo poseben vhod za osebe z oviranostmi, tako da se vam ni treba drenjati med množico obiskovalcev. Prav tako je dobro vedeti še to, da v kolikor imate EU Disability Card, boste imeli vstop v grške muzeje zastonj. Obiskala sem res veliko muzejev po Grčiji, pri tem pa nisem niti enkrat plačala vstopnine zase ali za svojega spremljevalca.

Fotografija 1: Tanja v Atenah

Istanbul

Naslednje mesto, ki mi bo še posebej ostalo v spominu, je Istanbul – mesto na dveh celinah. Ker se nahajamo izven Evropske unije, vam Evropska kartica ugodnosti za invalide žal ne bo pomagala. Ampak brez skrbi – cene muzejev res niso visoke. Kljub temu so muzeji zelo prijazni do slepih oseb – imajo veliko taktilnih maket, veliko predmetov lahko potipaš. Podobno kot v Grčiji, se tudi tukaj najdejo muzejski uslužbenci, ki nudijo dodatno razlago. Še posebej mi bo ostala v spominu vožnja z ladjico čez Bosporsko ožino, vodič veliko pove o okoliških zgradbah, močan veter pa ti da jasno vedeti, da se nahajaš na odprtem morju. Zanimiv je tudi veliki bazar, kjer prav gotovo najdeš kakšno malenkost zase ali za svoje bližnje. Meni so še posebej ostali v spominu izdelki iz keramike. Med izdelki se namreč znajdejo tudi simboli Istanbula npr. stolp Galata. Prav tako so domačini zelo prijazni – osebi z belo palico se umaknejo, odstopijo sedež na vlaku ali avtobusu in so pripravljeni ponuditi pomoč.

Fotografija 2: Tanja pred znamenito modro mošejo

Tajska

Tretja dežela, ki mi bo za vedno ostala v spominu, je Tajska. Za slepe osebe je tukaj še posebej fascinantno, da lahko božaš, umivaš in hraniš slone v njihovem naravnem okolju. Spoznaš njihov način življenja ter kako si različna zavetišča prizadevajo proti izkoriščanju teh plemenitih živali. Prav tako je tukaj čisto poseben tropski zrak, poln vlage in poseben, neopisljiv vonj, ki te zajame takoj, ko stopiš iz letala. Ker je Tajska ena bolj turističnih destinacij na svetu, so domačini zelo prijazni in strpni, ko srečajo osebo z belo palico. Pogosto ti bodo kar sami od sebe ponudili popust ali ti na tržnici zastoj podarili kakšno dobro tropsko sadje. Prav tako v večini muzejev, palačah in templjih dovolijo, da slepe osebe potipajo nekatere predmete. Če pa to ni mogoče, ti bodo lokalni vodniki gotovo z veseljem vse natančno opisali.

Fotografija 3: Tanja boža slona

Na kaj bodi kot slepa oseba pozoren, če greš na potovanje sam – koristni nasveti

Če še nisi izkušenj popotnik, ti spodaj prilagam nekaj konkretnih nasvetov, na kaj bodi pri organizaciji potovanj posebej pozoren kot slepa oseba.

Če letalske karte kupuješ sam, preveri različne spletne strani (npr. Kiwi.com, Google Flights), saj se cene med različnimi spletnimi ponudniki zelo razlikujejo.

1. Ko kupiš letalsko karto, si rezerviraj tudi asistenco na letališču, saj ti ta omogoča, da imaš na letališču ves čas spremstvo in se izogneš gneči.
2. Označi si prtljago tako, da boš točno vedel, katera je tvoja. Jaz si nahrbtnik najraje označim z zvončkom ali kakšno otroško ropotuljico, da lahko ves čas vem, kje je.
3. Preveri, če tvoja letalska družba omogoča prijavo na let prek spleta, saj moraš v primeru, ko družba to omogoča in tega ne narediš doma, za prijavo na letališču pogosto plačati 50 EUR.
4. Pazi na osebne dokumente, vedno jih imej shranjene na istem mestu, da jih ne iščeš, ko jih potrebuješ.
5. Izdelaj si Evropsko kartico ugodnosti za invalide, saj ti ta na potovanjih v EU in tudi drugje omogoča veliko ugodnosti npr. zastoj muzeji, popust pri javnem prevozu.

Zaključek

Kljub vsem izzivom, s katerimi se soočamo slepe osebe, ki veliko potujejo, se vsaj po mojem mnenju splača potovati. Spoznaš namreč nove kulture in zgodovino različnih držav, uživaš v lokalni hrani in spoznaš nove ljudi, s katerimi lahko spleteš dolgotrajne prijateljske vezi. Prav tako na potovanjih ustvariš spomine, ki te spremljajo celo življenje. Sama imam v načrtu še veliko destinacij, ki jih želim obiskati, in resnično upam, da mi bo uspelo, saj mi potovanja pomagajo, da se sprostim in sem po vrnitvi domov še bolj motivirana za študij. Sama osebno najpogosteje potujem s prijatelji ali družino. Udeležila pa sem se tudi potovanj, ki so jih organizirale agencije, specializirane za potovanja slepih. Te agencije bodo predstavljene v naslednji številki revije, tako da morda dobite kakšno dobro idejo za načrtovanje dopusta.

Literatura

Alves, J. P., Eusébio, C., Carneiro, M. J., Teixeira, L., & Mesquita, S. (2023). Living in an untouchable world: Barriers to recreation and tourism for Portuguese blind people during the COVID-19 pandemic. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 42, Article 100637. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2023.100637>. (ScienceDirect).

Bandukda, M., Azmi, A., Xiao, L. in Holloway, C. (2024). Experience-sharing to support inclusive travel for blind and partially sighted people. *Sustainability*, 16(20), 8827. <https://doi.org/10.3390/su16208827>. (MDPI).

Kong, W.-H. in Loi, K.-I. (2017). The barriers to holiday-taking for visually impaired tourists and their families. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 32, 99–107. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2017.06.001>. (ScienceDirect).

Qiao, G., Zhang, J., Pabel, A. in Chen, N. (2021). Understanding the Factors Influencing the Leisure Tourism Behavior of Visually Impaired Travelers: An Empirical Study in China. *Frontiers in Psychology*, 12, 684285.

Small, J., Darcy, S. in Packer, T. (2012). The embodied tourist experiences of people with vision impairment: Management implications beyond the visual gaze. *Tourism Management*, 33(4), 941–950. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.09.015>. (ScienceDirect).

Na vrh

INTEGRACIJA: Poučevanje na daljavo kot ena od možnosti za zaposlitev ljudi z okvaro vida

Avtor: *Sabina Dermota in Mateja Pineda*

Urednica rubrike: *Sabina Dermota*

Prispevek predstavlja osebno zgodbo posameznice, ki je po izgubi vida našla novo poklicno pot v poučevanju angleščine na daljavo. Zaradi potrebe po delu se je naučila novih digitalnih veščin in si ustvarila delovno okolje, ki ji omogoča kakovostno delo in finančno neodvisnost. Hkrati opozarja, da učenje tujih jezikov spodbuja kognitivne sposobnosti, krepi samozavest ter socialno vključenost, kar je za slepe in slabovidne posebej pomembno.

Obdobje zadnje pandemije je kot eno od posledic prineslo tudi delo na daljavo. Kar je iz socialnega vidika lahko težava, je po drugi strani za ljudi z omejeno mobilnostjo velika prednost. V prispevku bomo pogledali, kako se je tega dela lotila Mateja Pineda, ki poučuje angleščino prek Zooma.

Mateja se je kot videča oseba preselila v Mehiko, se tam zaposlila in poročila. Po rojstvu hčere pa je zaradi bolezni izgubila vid. Močna volja in potreba po preživetju sta jo vodila do novih tehničnih znanj in do ponovne zaposlitve.

Mateja, kaj ste po izobrazbi?

Po izobrazbi sem ekonomistka za zunanjo trgovino in certificirana učiteljica angleščine.

Kakšna je bila vaša zaposlitev pred izgubo vida?

V Sloveniji sem bila zaposlena v zunanji trgovini v enem od uvoznih podjetij. V Mehiki pa sem poučevala splošno in poslovno angleščino na International House Mexico. Kasneje pa sem nekaj let poučevala angleščino na dvojezični zasebni osnovni šoli.

Z izgubo vida ste izgubili tudi zaposlitev. Ker je bilo potrebno preživeti in živeti dalje, ste našli tržno nišo in pričeli poučevati angleščino na daljavo. Kako ste se tega lotili?

Izguba dela in možnosti zanj je bila zame ena največjih izgub v življenju. Najprej sem se samostojno lotila učenja uporabe pametnega telefona s pomočjo zvoka, kakor ga uporabljajo slepi. Seveda z nešteto poizkusi in napakami. Najprej sem se naučila uporabljati WhatsApp, zatem YouTube, nato pa še Zoom. V času pandemije se je ponudilo veliko izobraževalnih tečajev za slepe in slabovidne na daljavo in to sem s pridom izkoristila. Plačala sem si individualne tečaje za učenje dela z računalnikom. Najprej sem se morala naučiti uporabljati tipkovnico, nato posamezne programe, kot so: Word, PowerPoint, Google Drive in seveda Zoom. S tem znanjem je bila pot za delo odprta.

Zastavila sem projekt Do English in prvo šolsko leto zaključila s štirimi skupinami. Bila sem presrečna.

Kdo so vaši učenci?

Jaz poučujem angleščino inkluzivno, kar pomeni, da ne delim učencev na videče in slabovidne, saj smo vsi del sveta. Nikakršnih pedagoških ovir ni za skupno delo. Nasprotno, prepričana sem, da je inkluzivno poučevanje pozitivno za vse udeležence. V praksi to pomeni, da vsi spoznavamo, da smo enako funkcionalni in upam, da na tak način odpiram vrata slepim in slabovidnim še za kaj drugega.

Sicer so moji učenci različnih starosti. Najmlajši je bil star 10, najstarejši pa 70 let. Večina jih je iz najrazličnejših delov Mehike. Nekaj jih je iz Peruja, Venezuele, Kolumbije, Dominikanske republike, v zadnjem času pa poučujem tudi 6 Slovencev.

Kakšne metode poučevanja uporabljate, da vaši učenci lahko sodelujejo?

Pouk poteka prek Zooma v skupinah po največ 10 učencev. Znanje jezika je konec koncev rezultat vaje in zame je zelo pomembno, da pri uri vsi učenci veliko sodelujejo. Pri jezikih pedagoški proces poteka približno takole:

najprej razložim neko slovnično strukturo, da jo učenec razume. Potem naredimo nekaj vaj in znanje postane del kratkoročnega spomina. S še več vaje in kasnejšim kratkim ponavljanjem se naše znanje shrani v dolgoročni spomin. Ali drugače povedano, naše znanje postane utrjeno.

Vse naše ure snemamo in posnetke po vsaki uri pošljem učencem v WhatsApp skupino. Tako jih imajo vedno na razpolago. Prek Zooma vadimo izgovorjavo, slušni del in govor. Vsi moji učenci imajo dostop do pisnega gradiva prek Google Drivea. Tam so pisne vaje, ki pokrivajo učna področja in branje. Preden sem pričela poučevati na daljavo, sem se udeležila kratkega osvežitvenega tečaja prek organizacije Agora Mehika. Tam se nisem učila angleščine, pač pa me je zanimalo, kako se poučuje slepe. Predavatelj je predvajal zvočne posnetke, učenci pa smo odgovarjali. Meni se je to zdelo pomanjkljivo, zato sem metodo po svoji intuiciji dopolnila in po njej učim.

Do kakšnega nivoja znanja pripeljete svoje učence?

Jaz poučujem 4 nivoje angleščine: basic (A1), pre intermediate (A2), intermediate (B1), upper intermediate (B2). Poleg tega organiziram tudi tečaje konverzacije. V enem se učimo ključnega besedišča v različnih življenjskih situacijah, kot na primer pri nakupovanju, pri uporabi javnih prevoznih sredstev, v državnih uradih, v restavracijah, pri zdravniku in podobno. Na višjem nivoju pa je konverzacija odprta. Iztočnica za pogovor so moja vprašanja na različne teme, sogovornik pa na njih odgovarja.

Zakaj menite, da je za slepe in slabovidne učenje tujih jezikov koristno in pozitivno?

Za to vidim več koristnih razlogov. Znanje tujega jezika omogoča neposredni pogovor s tujci doma ali na raznih potovanjih v tujini. Prav tako je možno komunicirati na daljavo z osebami iz tujine. Skratka nam omogoča inkluzijo. Po drugi strani je dokazano, da učenje tujih jezikov pozitivno vpliva na kognitivne funkcije možganov (spomin, koncentracija, reševanje problemov in podobno).

Delo v majhnih skupinah neizogibno poveže sodelujoče med seboj, saj snov vključuje široko področje našega življenja. Na primer najljubšo glasbo, hobije, potovanja, opise krajev ... Tako se spletajo tudi prijateljstva. Prav tako kot vsa

pridobljena znanja, tudi znanje angleščine pripomore k samozavesti posameznika. Upala bi se trditi, da je uspeh posameznika vzpodbuda tudi za druge.

Kako vas učenci najdejo?

Nekaj ljudi me je našlo prek oglasov, večina pa prek ljudi, ki me priporočajo.

Kakšni pa so vaši občutki ob poučevanju?

V prvi vrsti hvaležnost in sreča. Presrečna sem, da kljub izgubi vida lahko delam. Osrečuje me, da imam priložnost poučevati osebe, ki so imele željo za učenje angleščine, niso pa našle pravega načina za to. Z veseljem opazujem, kako posamezniki postopoma izgubljajo strah in postajajo vedno bolj suvereni pri uporabi jezika. Veseli me, da moje delo ustvarja priložnost za vse, ki si to želijo.

Mislite, da bi lahko tudi drugi slepi in slabovidni poučevali na tak način?

Seveda. Saj sem se tudi sama naučila veliko stvari na tak način. Poleg že omenjene uporabe telefona in računalnika tudi kuhanja in mimogrede še marsičesa drugega. Sama sem razvila delovno mesto, ki je popolnoma prilagojeno mojim potrebam in zmožnostim in pri tem ne potrebujem pomoči. V Mehiki izobraževanje v državnih institucijah ne omogoča poučevanja slepim učiteljem. Jaz ne bi mogla sama pisati na tablo, popravljati nalog, pisati priprav, kontrolirati učencev. Skratka, obvezno bi moral biti v razredu še en videč učitelj. Tega pa tukaj ne financirajo.

Kakšni so vaši načrti za prihodnost?

Zelo rada delam in vedno znova se mi porajajo nove ideje. Pripravljam konverzijske tečaje za maserje in zaposlene v strežbi. Spogledujem se z idejo, da pripravim tečaje španščine za Američane, ki živijo v Mehiki. Če bo interes, bom pričela poučevati še eno skupino Slovencev.

Kaj bi svetovali slepim in slabovidnim, ki bi si želeli delati?

Vlagajte trud in energijo v pridobivanje znanj, ki jih potrebujete za opravljanje dela. Verjemite vase in iščite priložnosti. Zelo pomembno je tudi pridobivanje izkušenj, čeprav z neplačanim in s prostovoljnim delom. Vse izkušnje štejejo, tudi če niso ravno s področja, ki nas najbolj zanima. Nekje je treba začeti. Če ne obstoja delovno mesto, ki ga potrebujete, ga morda lahko razvijete sami.

[Na vrh](#)

INVALIDSKO VARSTVO: Dostopnost objektov v javni rabi za invalide – novela ZIMI-D velja od 13. 1. 2026

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Dostopnost grajenega okolja je eden ključnih pogojev za enako sodelovanje invalidov v družbi. Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) zato prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti tudi na področju uporabe objektov v javni rabi. Primerna prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi je morala biti izvedena najkasneje v 15 letih od uveljavitve zakona, torej do 11. decembra 2025.

ZIMI določa, da je prepovedana diskriminacija zaradi invalidnosti pri dostopnosti do uporabe objektov v javni rabi. Objekti v javni rabi so prostori, namenjeni javnosti, med katere sodijo stavbe splošnega družbenega pomena (kultura, izobraževanje, zdravstvo in šport), gostinske stavbe, trgovske stavbe in stavbe za storitvene dejavnosti, obredne stavbe, poslovni in upravni objekti, prometni in komunikacijski objekti ter javne površine.

Glede na to, da se za potrebe prilagajanja obstoječih objektov ne morejo uporabljati vse določbe, ki veljajo za novogradnje in rekonstrukcije, ter da zakon prvotno ni urejal sankcij za kršitve teh določb, niti inšpekcijskega nadzora, je bila sprejeta novela zakona (ZIMI-D), ki je stopila v veljavo 13. januarja 2026.

Dopolnjeni 9. člen ZIMI določa, da se prilagoditve objektov v javni rabi opravijo z gradbenimi deli in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami.

Obstoječi objekti v javni rabi morajo biti prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi dostopajo znotraj objekta. Če je npr. v gledališču tudi gostinski obrat, mora biti enako kot gledališka dvorana dostopen tudi ta obrat.

Prilagoditve je treba zagotoviti delno ali v celoti, razen če bi bilo to tehnično neizvedljivo, povezano z nesorazmernim bremenom ali če bi se s tem poslabšale bistvene in druge zahteve objekta. Lastnik objekta v javni rabi mora v tem primeru do 13. julija 2026 pripraviti oceno o tehnični neizvedljivosti, nesorazmernem bremenu ali poslabšanju bistvenih in drugih zahtev objekta in jo trajno hraniti. Oceno lahko lastnik pripravi sam ali jo zanj pripravi ustrezno usposobljena oseba.

Z novelo ZIMI se določa pravna podlaga gradbeni inšpekciji, da bo lahko opravljala nadzor nad dostopnostjo že obstoječih objektov v javni rabi. Uvedeni so tudi inšpekcijski ukrepi in kazenske določbe v zvezi s prekrški zaradi kršitev prilagoditve objektov v javni rabi.

Vir: <https://www.gov.si/novice/2026-02-16-dostopnost-objektov-v-javni-rabi-za-invalidide/>

[Na vrh](#)

VEČKRATNA OVIRANOST: Polžev vsadek in ljudje z motnjo vida

Avtorica in sodelavka: *Metka Knez*

Prispevek predstavi najnovejše dosežke na področju vstavljanja polževih vsadkov v Sloveniji ter njihov pomen za ljudi z večkratno oviranostjo, zlasti za posameznike z okvaro vida in sluha. Opisani sta dve pomembni novosti: uvedba pametnega sistema polževega vsadka z možnostjo shranjevanja nastavitvev ter robotsko vodena operacija, ki omogoča natančnejši in manj invaziven kirurški poseg. Avtorica skozi strokovni in osebni pogled poudari, kako lahko sodobni medicinski pristopi gluhoslepim in slabovidnim osebam olajšajo dostop do zvočnih informacij ter izboljšajo kakovost življenja.

Ob Mednarodnem dnevu polževega vsadka je čas, da vam predstavim, katere novosti so se zgodile od zadnjega mednarodnega dne, ki smo ga praznovali v letu 2025. Kirurška Centra ORL klinik UKC Maribor in UKC Ljubljana sta v letu 2025 izvedla inovativne operacije, ki vsaka na svoj način pomeni skokovit napredek v medicini in mikrokirurgiji na področju vstavljanja polževih vsadkov (v nadaljevanju PV). Čeprav sta oba Klinična centra s kirurgi javno objavila novico v medijih, pa jo delim z vami tudi v tem časopisu, saj je med uporabniki polževih vsadkov vedno več ljudi z motnjami vida, ki so bodisi slepih ali hudo slabovidni z majhnim ostankom vida. S prvo operacijo so vstavili prvi pametni sistem PV, ki omogoča shranjevanje podatkov nastavitvev PV, druga operacija pa je bila izvedena vstavitvev PV z robotom, ki je mnogo manj invazivna, kot klasična vstavitvev PV.

Vsako leto 25. februarja praznujemo Mednarodni dan uporabnikov polževega vsadka, ki je namenjen osveščanju širše javnosti o pomenu sluha, o pomoči in rešitvah za kakovost poslušanja, ko nam slušni aparat ne pomaga več, ter kakšno podporo potrebujejo posamezniki, ki so se odločili za kirurško vstavitvev polževega vsadka. V drugi polovici leta 2025 sta nas razveselili novici o vrhunskih dosežkih ORL kirurgov iz Kirurških centrov ORL klinik UKC Maribor in UKC Ljubljana, ki polževe vsadke v Sloveniji uspešno operirata že vrsto let.

V začetku meseca novembra so v medijih objavili vest o prvi vstavitvi novega pametnega sistema polževega vsadka, ki omogoča uporabniku večjo povezljivost z drugimi pametnimi napravami: mobilnimi telefoni, tablicami in prenosnimi računalniki idr. Še pomembneje pa je, da nov pametni sistem polževega vsadka omogoča, da vse nastavitve, ki jih izvaja spec. akustik prek računalnika, ostanejo shranjene tudi v samem polževem vsadku. To posamezniku omogoča, da v primeru menjave zunanega procesorja, ki mu pripada vsakih 5 let, ni več potrebno opravljati posebnih nastavitvev pri slušnem akustiku, temveč se nov procesor pripne na magnet, ki je pod kožo, in posameznik lahko nemoteno nadaljuje s poslušanjem. Starejši modeli elektrod namreč ne omogočajo shranjevanja podatkov o nastavitvah v polževem vsadku (v elektrodah), pač pa zgolj na posebnem strežniku, do katerega ima dostop le slušni akustik ali drugi zdravstveni delavec v okviru kirurškega centra, ki opravlja nastavitve polževega vsadka (ang. fitting). Nastavitve so vidne tudi na procesorju, vendar le pod pogojem, da vam procesor deluje in ga je med delovanjem možno priklopiti na računalnik. To zadnje še zlasti izpostavljam zato, ker se pogosto

dogaja, da ga otroci med igro izgubijo in je potem potrebno bodisi nabaviti novega, ali pa pri kakšnem uporabniku poiskati nadomestnega. Prof. dr. Rebol je poudaril, da novost shranjevanja podatkov nastavitve v elektrodah polževega vsadka omogoča tudi večji dostop do podatkov zdravnikom specialistom, ki tako lahko že na pregledih vidijo, kako se posameznik s polževim vsadkom odziva na posamezne nastavitve.

»Ko sem bila sama na pregledu za ponovno operacijo polževega vsadka na drugem, levem ušesu, kjer se mi sluh naglo in nenhno slabša tako, da mi slušni aparat ne zadošča več, mi je profesor pojasnil, da bom tudi jaz dobila pametni polžev vsadek. Priznati moram, da sem bila prijetno presenečena nad to informacijo, pa mi je profesor pojasnil, da so pri njem, ko enkrat uvede novosti na področju mikrokirurgije polževih vsadkov, novosti deležni vsi njegovi pacienti, ki se odločimo za operacijo v kirurškem centru ORL klinike UKC Maribor.

Druga zelo pomembna in revolucionarna novost pa je prišla iz ORL klinike UKC Ljubljana, kjer je kirurška ekipa pod vodstvom prof. dr. Sabe Battelino opravila prvi dve operaciji z robotom in njegovo robotsko roko, kar zagotavlja mikrokirurško natančnost, zanesljivost in enakomeren pritisk v notranje uho (polžka), ko s pazljivim, enakomernim vodenjem vstavijo elektrode v notranje uho. Operacija z robotsko roko je pomenila mnogo manjše poškodbe tkiv pri vstavljanju elektrod v polžka in s tem veliko manjšo travmo za glavo in celotno telo osebe, ki je prestala operacijo. Operacija z robotom bistveno skrajša ležalne dni v bolnišnici; po tej operaciji sta jo pacienta lahko zapustila že naslednji dan, medtem ko morajo pacienti po klasičnem načinu operacije ostati v bolnišnici pet dni, saj je okrevanje nekoliko počasnejše, večja pa je tudi možnost pojava stranskih učinkov posega. Operacije z robotom v UKC Ljubljana žal še niso dostopne vsem, poskusno so operirali le dva uporabnika PV.

Prvič sem bila operirana leta 2019, v bolnišnici sem ostala pet dni. Imela sem pravzaprav srečo, saj po operaciji razen slabosti zaradi anestezije in motenj ravnotežja nisem imela hujših težav. Motnje ravnotežja so izzvenele praktično v enem mesecu, ko sem dobila zunanji procesor in je polžev vsadek začel opravljati svojo funkcijo.

Ko sem prof. Rebola pred prvo operacijo polževega vsadka spraševala o morebitnih zapletih, mi je iskreno odgovoril: »Poglejte, vsaka operacija je tvegana, tudi rutinska. Predlagam pa vam, da o morebitnih zapletih ne razmišljate preveč, ker bolj ko boste o tem razmišljali, večja je možnost, da boste priklicali negativno energijo in potem nebodigatreba še prehitro pride.« Njegove besede sem vzela zelo resno in mu že na samem mestu zagotovila, da se mu prepuščam in da mu popolnoma zaupam. Nato pa do samega posega nisem več razmišljala o kakršnih koli težavah, čeprav so me nekateri močno strašili, še zlasti ljudje z gluhoto, ki se sporazumevajo v slovenskem znakovnem jeziku. Kakorkoli, prva operacija PV in dolgotrajna rehabilitacija poslušanja s PV se je zame dobro končala, zato je bila odločitev za drugo operacijo PV le časovno vprašanje, kdaj bom prišla na vrsto.

Mnogi izmed vas se boste gotovo vprašali, zakaj vsako leto objavim kaj na temo polževega vsadka v reviji RIKOSS, ki je poljudno znanstvena revija za ljudi z

motnjami vida. Razlog je preprost. Z daljšanjem življenjske dobe med splošno populacijo narašča delež ljudi, ki jim s starostjo opešata tako vid kot sluh. Obenem pa je tudi med otroci in odraslimi s primarno motnjo vida vedno več posameznikov, ki jim skozi življenje opeša sluh in morajo zaradi tega ali uporabljati slušne aparate, ali kirurško vsajene slušne vsadke. Ko vse drugo odpove, na vrsto pride slednje – vstavev polžka, ki tako močno oglušelega z motnjami vida ali brez njih vrne nazaj v slišiči svet.

Moj svet je bil vedno slišiči svet, nikoli se nisem identificirala z gluhi. Še manj pa sem se videla v skupnosti gluhih, ki se sporazumevajo v slovenskem znakovnem jeziku. Ko mi je v letu 2012 začel močno pešati sluh, sem najprej dobila nadstandardna slušna aparata, od 2016 pa sem čakala, da se uvrstim na čakalno listo za operacijo polževega vsadka. Ob tem se mi zdi pomembno izpostaviti, kar mi je prof. Rebol povedal ob prvem pregledu, namreč da mi kot hudo slabovidni osebi z nekaj ostanki vida zagotovo pripadata polževa vsadka na obeh ušesih in bo ZZZS to zagotovo odobril, saj je pomembno, da imam zaradi hude motnje vida odprto in dostopno slušno pot za zaznavanje informacij iz okolja. To sta mi kasneje potrdila tudi dva okulista z Očesne klinike v Ljubljani, ki sta poudarila, da ju zelo veseli, da je medicina na področju kirurgije in razvoja slušnih vsadkov tako napredovala, da lahko tudi gluhi znova slišijo, medtem ko je napredek na področju oftalmologije manjši in trenutno ni velikih možnosti, da bi mi z operacijami obdržali obstoječi vid.

Kakorkoli, kot smo poudarili skozi članek, sta opisana posega na področju vstavitev PV v lanskem letu prinesla izjemen napredek v izvedbi kirurških posegov in s tem pomemben dvig kakovosti življenja posameznikov s polževim vsadkom, kar je še zlasti pomembno za posameznike z motnjami vida, da se jim omogoči odprt dostop do spremljanja zvočnih in govornih informacij iz okolja.

Viri:

UKC Maribor (2025). Prva vstavitev novega pametnega sistema polževega vsadka v Sloveniji. Univerzitetni klinični center Maribor, Klinika za otorinolaringologijo, kirurgijo glave in vratu. Dostopno na: <https://www.ukc-mb.si/obvestila/sporocila-za-medije/prva-vstavitev-novega-pametnega-sistema-polzevega-vsadka-v-sloveniji>

RTVSLO (2025). Na UKC-ju Ljubljana prvič v Sloveniji elektrodo polževega vsadka vstavili z robotom. Dostopno na: <https://www.rtv slo.si/zdravje/na-ukc-ju-ljubljana-prvic-v-sloveniji-elektrodo-polzevega-vsadka-vstavili-z-robotom/766275>

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: Vabilo uporabnikom brajeve pisave in bralnikov zaslona k izpolnjevanju vprašalnika

Avtor: Nina Zavašnik Hofer

na 45. simpoziju Obdobja, ki bo potekal med 18. in 20. novembrom 2026 v Ljubljani, bom strokovni javnosti s področja jezikoslovja, književnosti in didaktike predstavila priložnosti in izzive, ki jih uporabnikom brajeve pisave prinašajo sodobne tehnologije. Ker so za to poleg teoretske podlage potrebni konkretni rezultati iz prakse, vas toplo vabim k izpolnjevanju vprašalnika, ki bo med 1. marcem in 20. aprilom objavljen na povezavi: <https://www.1ka.si/a/864f3855>.

Sodelovanje v raziskavi je anonimno, rezultati pa bodo predstavljeni v pisnem prispevku v konferenčnem zborniku, ustno na samem simpoziju in bodo podlaga za nadaljnje raziskave na področju brajeve pisave, bralnikov zaslona in njihovih uporabnikov. Zaradi pomembnosti teme bodo na voljo tudi Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki jih bo lahko uporabila za prikaz dejanskega stanja, ko se bo zavzemala za pravice ljudi z okvaro vida na različnih področjih, npr. pri izobraževanju.

S sodelovanjem boste dali pomemben prispevek k čim celovitejši podobi rabe in položaja brajeve pisave in bralnikov zaslona v Sloveniji.

Vprašalnik bo odprt do 20. aprila. Za več informacij, morebitna vprašanja ali pomoč pri izpolnjevanju sem na voljo na n.zavasnik@gmail.com.

Zahvaljujem se vam za sodelovanje!

[Na vrh](#)

TEHNIČNI PRIPOMOČKI: **Nova linija gospodinjskih pripomočkov na slovenskem trgu, Tami pametna očala –izkušnja uporabnika**

Avtorica in sodelavka: *Petra Derganc, strokovna sodelavka za tehnične pripomočke na ZDSSS*

Članek v prvem delu predstavi novost na slovenskem tržišču, družino gospodinjskih govorečih pripomočkov Ikonn, preprostih za uporabo, cenovno dostopnih in podprtih z nadgrajevanjem. V drugem pa izkušnjo uporabnika ob uporabi enih izmed pametnih očal podjetja Lighthouse z imenom Tami.

Novost na slovenskem tržišču: gospodinjski pripomočki IKONN – nova zasnova, lažje upravljanje in ugodneje za vaš žep

Pred dvema letoma sem na sejmu SightCity v Frankfurtu obiskala stojnico izdelkov z imenom IKONN. Predstavili so idejo o skupini izdelkov za gospodinjstvo z govorno podporo. Zadeva je bila še v povojih, a se mi je že takrat zdelo dobro, da se je kakšno podjetje lotilo posodobitve osnovnih gospodinjskih pripomočkov. Ideja je temeljila na upravljalniku, ki povezuje ostale pripomočke. Govorna podpora naj bi prihajala iz tega upravljalnika in na tak način bi potencialno lahko znižali cene ostalih gospodinjskih pripomočkov. Zamisel je temeljila na tem, da oseba kupi več pripomočkov hkrati in s tem prihrani. Kar občutno. Posebnega nabora pripomočkov še niso zagotavljali, smo se pa pogovarjali tudi o slovenski sintezi in so potrdili, da bi seveda z veseljem vključili tudi slovenščino. Zadeva mi je ostala v spominu in lansko leto sem jih ponovno obiskala. Tokrat so bili pripravljene v celoti. Ogledala sem si lahko njihovo kuhinjsko tehniko, potezni meter, termometer (osebni in zunanji), osebno tehniko, napovedali so tudi nove pripomočke kot je kljunasto merilo, pa kuhinjski termometer. Vsi pripomočki pa cenovno nekje med 40 in 60 eur.

Z letošnjim februarjem je družina pripomočkov IKONN na voljo tudi pri nas, v kvalitetni slovenski sintezi. Pripomočki so vizualno lepo oblikovani in seveda premišljeno zasnovani za slepe in slabovidne – to pomeni velike otipne gumbe, velik font številke na ekranih ter preprosta uporaba.

Prvi pripomoček, ki si ga mora oseba brez pametnega telefona kupiti, je upravljalnik. To je tako imenovani krmilnik med pripomočki, centralna enota. Je naprava s sintezo govora in z njo upravljamo naše pripomočke iz družine IKONN. Vsak nov pripomoček, ki ga kupimo, moramo dodati v ta upravljalnik prek brezžične bluetooth povezave, kar pa je zelo preprosto. Upravljalnik vsebuje tudi glasovna navodila za naše pripomočke, ima velike in dobro otipljive gumbe, zvočnik in vhod za slušalke, polni pa se prek USB-C, kabel je priložen. Upravljalnik vsebuje tudi uro in datum, časovnik, alarm, nanj lahko posnamete tudi kratke zapiske. To je tudi najdražji kos sistema IKONN, stane 210 eur. Ali se ga da dobiti na vrednotnico? Zaenkrat ne. Če pa ste več uporabnik pametnega telefona, pa je tu dobra novica: podjetje je zasnovalo aplikacijo myIKONN, ki nadomesti delo upravljalnika in je brezplačna! Trenutno je na voljo le za sistem iOS, a jo v marcu pričakujemo tudi za Android. Tako

lahko vse IKONN pripomočke upravljate s pomočjo pametnega telefona ali tablice in prihranite. Pripomočki, ki so na voljo na našem trgu:

Kuhinjski termometer

Termometer ima visoko kontrasten zaslon, nanj lahko priklopite do 3 temperaturne sonde. Temperaturni razpon sega od 0 do 300 stopinj Celzija in natančnost na 1 stopinjo Celzija. Baterije: AAA (enostavno menjavanje). Cena: 60 EUR. Vrednotnica: ne.

Kljunasto merilo

Pomično merilo CP-1 znamke Gemred je montirano na visokokakovosten okvir iz nerjavečega jekla. Pomično merilo omogoča zunanje merjenje majhnih in nepravilnih predmetov, merjenje notranjega premera lukenj ter globine lukenj. Območje merjenja je 150 mm, natančnost : 0,01 mm. Baterija: litijeva baterija CR2032. Cena: 70 EUR. Vrednotnica: ne.

Sobni termometer

Digitalni termometer/higrometer za spremljanje temperature in vlažnosti v zaprtih prostorih. Vsebuje tako imenovan indikator udobja, ki nam pove ali je naš prostor suh, udoben (torej ravno pravšnji) ali vlažen. Ima magnetno zadnjo stran in ga lahko namestite na vrata hladilnika, lahko pa ga samo postavite na polico, saj ima zato namenjeno ročico. Meri torej vlažnost in temperaturo, temperaturno območje je od -10 do 65 stopinj Celzija. Baterije: AAA (enostavno menjavanje). Cena: 45 EUR. Vrednotnica: da.

Kuhinjska tehtnica

Digitalna kuhinjska tehtnica ima visoko kontrastni zaslon in dobro otipna gumba. Tehta do 5 kg, zgornja plošča je iz nerjavečega jekla. Natančnost je na 1 gram, baterije prav tako AAA. Cena: 65 eur. Vrednotnica: da.

Osebni termometer

Infrardeči termometer, s katerim temperaturo merimo na čelu, če pa odstranimo pokrovček, pa je primeren tudi za merjenje v ušesih. Ima dva načina delovanja, z drugim lahko merite temperaturo površin in predmetov, do največ 100 stopinj. Natančnost je na 0,1 stopinje Celzija. Baterije: AAA (enostavno menjavanje). Cena: 50 EUR. Vrednotnica: da.

Merilni trak – potezni meter

Je digitalni merilni trak z velikim, dobro vidnim zaslonom. Trak, ki ga izvlečemo, je mehak, tako da ga lahko uporabljamo kot šiviljski trak, ali kot potezni meter za merjenje pri na primer preprostih mizarskih delih. Ima tudi funkcijo merjenja obsega, dolžina traku pa je 150 cm.

Baterija: polnilna Li-ionska (priložen polnilni kabel USB-C). Cena: 65 EUR.
Vrednotnica: da.

IKONN ima dobro zasnovo za zelo širok nabor uporabnikov pripomočkov. Tehnološko bolj vešči lahko krmilijo med pripomočki s pametnim telefonom, ostali pa z upravljalnikom. Veseli nas, da se je podjetje posvetilo razvoju in nadgradnji osnovnih pripomočkov, ki velikokrat ostanejo v senci bolj spektakularnih, kot so na primer pametna očala in podobno. Sistem IKONN omogoča tudi posodobitve, za katere pa bo potreben pametni telefon, ampak pozor – to je lahko kateri koli pametni telefon, za nadgradnjo pa niso potrebne nobne registracije in gesla, kar pomeni, da lahko starejšim osebam po potrebi nadgradnjo opravi kdorkoli, ki ima pametni telefon – prijatelji, družina, znanci, pomoč na MDSSjih. Skratka, IKONN ostaja v koraku z razvojem in hkrati ne pozabi na več generacij ljudi, ki jim hiter tehnološki razvoj povzroča stisko. Zelo pozdravljamo njihove produkte.

IKONN sistem si lahko ogledate, testirate in kupite v trgovini Slep slaboviden, dogovor za ogled pa opravite prek telefonskega klica na 051 303 336 ali emaila: info@slep slaboviden.si. Uvoznik in prodajalec Robert Merič vam z veseljem postreže z vsemi podrobnostmi teh produktov.

Pametna očala TAMI - osebna izkušnja uporabnika

Veliko smo lahko že prebrali o različnih pametnih očalih, vendar pa še nikoli nismo opravili njihovega resnejšega testiranja in dolgotrajnejše uporabe. Tokrat si bomo poglobljeje pogledali očala TAMI. Lansko leto sem si jih ogledala na sejmu SightCity, bila so zanimiva, saj so zelo nevpadljiva in lahka. Delujejo na principu radarja in prek haptičnih znakov sporočajo o ovirah pred nami. Uporaba je sila preprosta, saj sta za upravljanje namenjena 2 gumba, ki pa opravljata enako funkcijo in tako lahko za vklop ali izklop ter nastavitve pritisnemo katerega koli izmed njiju. Polnjenje očal poteka prek priročnih magnetov, tako da se nam ni potrebno ukvarjati s pravilnim vstavljanjem kablov. Očala lahko kupite na ZDSSS, saj jih dobavlja naš zvesti dobavitelj lup, podjetje Reinecker. Očala se trenutno prodajajo za približno 2100 EUR z DDV. Ker pa je najboljša ocena očal tista iz prve roke, sem prosila člana Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije Stanka Benka, da nam predstavi svojo izkušnjo uporabe očal TAMI, saj jih uporablja že kar nekaj časa. Benka slepota spremlja že večji del življenja, še vedno prisega na uporabo bele palice, vendar pa so mu očala švicarskega proizvajalca Lighthouse z nazivom TAMI vlila takšno samozavest pri hoji izven domačega okolja, kot si ni nikoli predstavljal.

Stanko Benko: Ocena radarskih očal Lighthouse TAMI za slepe osebe

Po mojem mnenju so ta očala kot podaljšek bele palice, saj, kot vsi vemo, bela palica nad pasom ne zazna ovir. Očala zaznavajo ovire pred vami, prav tako tudi na vaši desni in levi strani. Če recimo pred vami visijo veje dreves, začnejo vibrirati. Če hodite po pločniku in je na njem parkiran tovornjak ali kaj podobnega, lahko bela palica zdrsne pod tovornjak, vi pa z zgornjim delom telesa trčite vanj. Meni se je zgodilo, da sem hodil po pločniku z belo palico, premikal sem jo tako kot vedno, levo in desno. Sredi pločnika je bil drog, jaz pa sem ravno tako zamahnil s palico, da sem

ga zgrešil in se z ramo močno zaletel vanj. Če bi imel na sebi očala, bi ta pravočasno zavibrirala in vedel bi, da je pred mano ovira.

Očala uporabljam približno tri mesece in lahko rečem, da se počutim bolj samozavestno. Lahko grem, kamor si prej nisem upal iti sam. Zgodilo se mi je nekaj zelo nenavadnih in pozitivnih stvari. Hodil sem ob živi meji blizu doma, njene veje segajo na pot ravno v višini zgornjega dela telesa in glave. Ker sem uporabljal očala Tami, so ta pravočasno zavibrirala na moji desni strani, kjer je bila ovira, in lahko sem se vejam umaknil. To je videla moja soseda in me vprašala, če se mi je vid izboljšal, saj me je v preteklosti videla, da sem se vedno zaletaval v veje. Po tej izkušnji sem se opogumil in namenoma šel v središče Ljubljane in to ob uri, ko je bilo zunaj veliko ljudi. Lahko povem, da nisem trčil niti v eno osebo – bilo je neverjetno!

Na kratko bom razložil, kako očala delujejo in kako jih uporabljati. Če je ovira pred vami, očala vibrirajo na levi in desni strani. Če je ovira na levi, vibrirajo na levi strani, če je na desni, vibrirajo na desni strani. Na voljo sta dve nastavitvi razdalje: kratka in dolga, ki ju izberete s preprostim pritiskom na gumb. Kratko razdaljo sem uporabljal v zaprtih prostorih in na območjih z veliko ljudmi, na primer v središču mesta. Očala imajo dva gumba, enega na desni in enega na levi strani, s katerima jih vklopite ali izklopite ter izberete kratko ali dolgo razdaljo. Za uporabo ne potrebujete interneta ali mobilnih podatkov, prav tako ni mesečne naročnine, kar je velika prednost. Ko so popolnoma napolnjena, zdržijo med štiri in pet ur, kar je več kot dovolj – mislim, da nihče ne hodi neprekinjeno pet ur. Prijatelji in družina pravijo, da očala niso videti nič posebnega – bolj kot modna sončna očala. Očala so izjemno lahka, zato je treba paziti, kam jih odložite in kako ravnate z njimi. Proizvajalec močno priporoča, da jih, kadar jih ne uporabljate, hranite v priloženem etuiju.

Očala so odporna na vlago, niso pa vodoodporna, zato jih ne smete nositi v močnem dežju ali nevihti. Kot slepa oseba sem v zadnjih desetih letih temeljito raziskoval, kaj je danes na voljo na področju tako imenovanih pametnih očal. Pričakoval sem, da bom z njimi videl tako kot prej, ko sem še vozil avto ali kolo, vendar na trgu ni ničesar, kar bi to omogočalo. Obstajajo pa različne naprave – z očali lahko telefonirate, poslušate glasbo, uporabljate umetno inteligenco, Google Zemljevide in podobno – vse to je odlično, vendar vam ne daje 100-odstotne varnosti pri hoji po pločnikih. Poleg tega potrebujete internet in plačujete mesečno naročnino, kar je zelo slabo.

TAMI je bil izumljen v start-upu v Švici. Proizvajajo ga v sodelovanju z italijanskim proizvajalcem modnih očal.

Kaj je dobro pri teh očalih? Po mojem mnenju – vse. Za slepo osebo so skupaj z belo palico najboljša kombinacija za mobilnost. Edina resnično velika slabost pa je cena. Očala so izjemno draga, upajmo, da bodo tudi takšni pripomočki kmalu sofinancirani.

[Na vrh](#)

PAMETNI TELEFONI: **Aplikacija za navigacijo v prostoru - NaviLens**

Avtor in sodelavec: *Safet Baltič*

V članku bom opisal inovativno aplikacijo za boljšo navigacijo in orientacijo slepih in slabovidnih v zaprtih prostorih in na prostem. NaviLens je sistem, povezan tako z aplikacijo kot z posebnimi NaviLens QR kodami in spreminja vsakdan ljudi z okvarami vida.

NaviLens

NaviLens je napredna aplikacija, namenjena predvsem slepim in slabovidnim, ki omogoča lažjo in varnejšo orientacijo v prostoru. Gre za inovativno rešitev, ki izkorišča posebne barvne kode, podobne QR kodam, vendar so bistveno bolj kontrastne in jih je mogoče prepoznati tudi na večji razdalji ter z večjega kota. Uporabnik za delovanje potrebuje le pametni telefon, na katerem z aplikacijo NaviLens skenira okolico, aplikacija nato zazna kode in z glasovno navigacijo poda uporabne informacije.

Uporaba aplikacije je zelo preprosta: ko se slepa ali slabovidna oseba približa prostoru, kjer so nameščene NaviLens kode, jih aplikacija zazna in prebere navodila, opise ali opozorila, ki jih podaja tako govorno kot s pomočjo raznih zvokov, ki jih je mogoče slišati prek zvočnika ali slušalk. To omogoča večjo samostojnost pri gibanju po javnih prostorih, kot so avtobusne, železniške postaje, muzeji, šole, pa tudi v trgovinah pri izbiri izdelkov. Posebnost NaviLens kod je tudi v tem, da jih telefon prepozna tudi med hojo, brez potrebe po natančnem usmerjanju kamere, kar še dodatno olajša uporabo.

Aplikacija NaviLens je na voljo za operacijske sisteme Android in iOS, tako aplikacija kot njena uporaba pa sta brezplačni. Poleg tega NaviLens sistem spodbuja občine, podjetja in ustanove, naj svoje prostore opremijo s temi kodami, s čimer povečujejo dostopnost in vključevanje oseb z okvarami vida v vsakdanje življenje. V prihodnosti lahko tako pričakujemo širšo uporabo NaviLens kod tako v urbanih središčih kot tudi na podeželju, saj tehnologija dokazuje, da je lahko preprosta inovacija izjemno koristna za izboljšanje kakovosti življenja slepih in slabovidnih ljudi. Preden opišem delovanje same aplikacije NaviLens, je potrebno povedati, da je bil sistem NaviLens v prvi vrsti izdelan za slepe in slabovidne, nato pa so proizvajalci izdelali tudi aplikacijo za polnočuteče NaviLens GO, ki ponuja vizualno prepoznavo posebnih NaviLens QR kod in prikaz vsebine s QR kod na zaslonu telefona.

Kot že omenjeno, je aplikacija NaviLens brezplačna in si jo lahko namestite na vaš Iphone v App Storeu (trgovina aplikacij). NaviLens QR kod za zdaj na žalost še ne srečujemo v Sloveniji, v tujini, kot je razvidno iz uradne spletne strani <http://www.navilens.com>, pa vedno bolj pogosto, tako na izdelkih v trgovinah kot v javnih prostorih. Na svoji spletni strani pa je NaviLens postavil QR kodo največjega formata 20 cm, ki jo kamera telefona zazna na razdalji do 12 metrov, tako da lahko sleherni uporabnik NaviLens in NaviLens GO aplikacijo tudi preizkusi. V minulem letu je proizvajalec vsem uporabnikom njihovih aplikacij ponudil tudi paket brezplačnih QR kod za lastno uporabo; lahko si jih sami natisnemo in tudi programiramo po lastni želji v aplikaciji NaviLens in vsebino teh QR kod bo prepoznal le naš telefon.

NaviLens QR kode za splošno uporabo v mestih, javnih ustanovah, trgovinah ter na izdelkih pa programirajo pri proizvajalcu NaviLens sistema in so praviloma plačljive.

V spodnjih vrsticah bom opisal delo z aplikacijo, kako pridobite brezplačne NaviLens QR kode in kako jih sami programirate. Naj pred tem še omenim, da je pri skeniranju okolice s kamero telefon najbolje držati v višini prsnega koša, tako da kamera zazna čim večji kot prostora pred nami.

Ko prvič odpremo aplikacijo, najprej dovolimo uporabo kamere, zatem lociranje naše naprave med uporabo aplikacije in nazadnje možnost prikaza obvestil, z namenom optimalnega delovanja aplikacije NaviLens. Ko je aplikacija NaviLens odprta, se postavi v način skeniranja, kar nam omogoča takojšnjo zaznavo NaviLens QR kod. Na zaslonu telefona se na dnu prikažejo trije zavihki, in sicer po vrsti od leve proti desni strani:

1. Scan (skeniranje); kot že omenjeno, je ta zavihek pri odprtju aplikacije prevzeto označen in s tem aktiven, ob tem aplikacija z zvokom opozarja, da je iskanje NaviLens QR kod aktivno. Če v 1 minuti aplikacija ne zazna kode, se avtomatično aktivira premor prepoznave, za čim manjšo porabo baterije.

Poleg tega je, ob označenem zavihku Scan (skeniranje), levo na vrhu zaslona na gumb Main menu (glavni meni), pod katerim se, če ga dvotapnemo, prikažejo naslednje opcije:

1.1. Settings application options (nastavitve opcije aplikacije); ko odpremo to možnost, aplikacija ponudi po vrsti (naštevam zgolj najpomembnejše opcije):

*. Location mode (način lociranja) – vklop ali izklop zvoka ter haptike pri prepoznavi kod.

*. Reading options (opcije branja) – vklop/izklop možnosti, ali nam govor prebere vsebino ob prepoznavi kode, ali se ustavi branje ob zaznavi nove kode, ali naj prebere razdaljo in kot do kod.

*. 360 vision (360 stopinjski pogled) – tukaj nastavimo, kako aplikacija podaja informacije, ko zazna posebne 360 stopinjske kode, ter kako posreduje orientacijske informacije: na način ure, ali v katero smer se obrnemo med gibanjem ob zaznavi teh posebnih kod. Ta način je bil dodan z zadnjo nadgradnjo in omogoča še večjo samostojnost pri gibanju.

*. Energy mode (energetski način) – nastavitev porabe baterije, možnosti so: avtomatično delovanje, visoko energetsko delovanje ne glede na porabo baterije ali način nizke porabe baterije ter zadnja možnost, da aplikacija preide v mirovanje, če ne zazna kode.

*. Flash mode (način bliskavice) – vklop/izklop ali samodejni način bliskavice.

*. Measuring system (merski sistem) – metrski ali empirični sistem.

*. App language (jezik aplikacije) – aplikacija žal ne deluje v slovenskem jeziku, zato pa poleg vseh večjih svetovnih jezikov vsebuje npr. hrvaščino.

1.2. 360 vision (360 stopinjski pogled); tukaj lahko skeniramo 360 stopinjsko kodo, ali pa uporabimo gumb Help (pomoč), kjer pridobimo informacije, kako te kode delujejo.

1.3. Request NaviLens codes for personal use (zahtevaj NaviLens kode za lastno uporabo); tukaj aplikacija ponudi naslednje opcije:

*. I want to receive blank NaviLens codes (želim prazne NaviLens kode) – odpre se spletna stran proizvajalca, v katero vnesete ime in e-poštni naslov. Zatem vam pošljejo paket kod različnih velikosti, od 1 cm do 21 cm, ki si jih natisnete in z njimi označite predmete, vrata v prostore ipd.. Nato kodo skenirate, aplikacija sporoči, da je prazna, na zaslonu pa se prikaže gumb Personal annotation (osebni zaznamek). Dvokliknite gumb in odpre se polje, kamor vnesete in shranite podatke, ki jih bo aplikacija govorno posredovala ob naslednjem zaznavanju kod.

*. I would like to receive a NaviLens 360 Wayfinding route code (Rad bi prejel kodo poti za orientacijo NaviLens 360) – z zadnjo nadgradnjo ima aplikacija možnost, da posnamemo določeno pot, npr. od vhoda v stavbo do našega stanovanja, do avtobusne postaje ipd.. Ko dvokliknemo ta gumb, se odpre spletna stran proizvajalca, kamor vnesemo ime in e-poštni naslov. Nato prejmemo kodo z oznako 360, ki jo skeniramo s telefonom, in aplikacija ponudi gumb Record route (posnami pot). Zatem se odpravimo po željeni poti in držimo telefon pred sabo; med potjo lahko dodajamo tudi osebne zaznamke, npr. hodnik, stopnišče in podobno. Na koncu pot shranimo in jo dodamo pod priljubljene. Ko bo naslednjič kamera zaznala to kodo, bo ponudila shranjeno pot, in če jo izberemo, nas bo govorno vodila od štartne pozicije do željenega cilja. Na mestih, kjer ste vnesli osebne zaznamke, vam bo to govorno sporočila, levo ali desno pa vas bo usmerjala na urin ali pa na preprost način, z besedami levo ali pa desno.

*. Request NaviLens kits that have prerecorded codes (Zahtevajte komplet NaviLens, ki imajo vnaprej posnete kode) – odpre spletno stran, na kateri naročimo komplet kod; cena programiranja je odvisna od namena uporabe.

*. Create NaviLens accessible QR codes (ustvari NaviLens dostopne QR kode) – na spletni strani lahko zahtevamo tudi programirane kode za splošno uporabo, ta možnost je, enako kot prejšnja, plačljiva odvisno od namena.

1.4. NaviLens friends family share codes (delite kode z prijatelji in družino); tukaj lahko prazne kode, ki smo jih sami programirali in njihovo vsebino prepozna zgolj naš telefon, delimo z drugimi in aplikacija jim bo ob zaznavanju teh kod podala našo zabeleženo vsebino.

1.5. Problems or suggestions (težave ali predlogi); tukaj proizvajalcu podamo informacije o težavah z aplikacijo ali predloge za izboljšavo.

1.6. Write a review (napiši svojo oceno); tukaj zapišemo svoje poglede tako glede aplikacije kot celotnega sistema.

1.7. Help (pomoč); vse informacije glede sistema in aplikacije.

1.8. Terms and conditions (pogoji uporabe); pogoji uporabe aplikacije in sistema.

1.9. Whats new (kaj je novega); informacije o novitetah.

2. History (zgodovina); ko označimo ta zavihek, se na zaslonu prikažejo vse kode, ki smo jih do sedaj zaznali z našo napravo, poleg tega nam aplikacija posreduje tudi datum zaznave. Na koncu je možnost, da podatke izbrišemo.

3. Favorites (priljubljene); tukaj se shranijo vse kode, ki smo jih sami programirali, in tiste za splošno uporabo. Tudi tukaj lahko spreminjamo vsebino kod za lastno uporabo, ali pa jih odstranimo ali izbrišemo.

Razlika med navadno QR kodo in NaviLens QR kodo

Razlika je velika, sploh z vidika dostopnosti in uporabe za slepe in slabovidne. Navadna QR koda je znana, klasična črno-bela kvadratna koda. Je majhna in brez kontrastnih barv, in če jo želiš zaznati, moraš kamero zelo približati, kar za slepe in slabovidne predstavlja veliko težavo. Poleg tega klasične kode ne podajajo zvočnih orientacijskih informacij in ne povejo, kje in na kakšni razdalji se nahajajo. NaviLens kode pa so posebne večbarvne kode, razvite posebej za dostopnost predvsem slepim in slabovidnim. So zelo kontrastne in v različnih velikostih, kamera na telefonu jih zazna na razdaljah vse do 12 metrov, in sicer brez natančnega merjenja in fokusiranja. Podajajo pa tudi govorne informacije, kje se koda nahaja, razdaljo do nje, pa tudi njeno vsebino.

Za zaključek pa podajam tudi lastno izkušnjo ob uporabi aplikacije in prepoznavo NaviLens QR kod, ki je polno dostopna za delo s pomočjo bralnika zaslona na našem telefonu. Z delovanjem kot tudi s prepoznavo sem bil več kot zadovoljen. Priporočam namestitvev aplikacije in prevzem brezplačnih QR kod, tako za testiranje sistema kot tudi z namenom samostojnejšega življenja. Če ne zunaj, pa vsaj znotraj svojega doma.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: **Preprosta vključitev možnosti narekovanja besedila v MS Wordu**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

V tej rubriki smo pred časom že objavili prispevek Uporaba bralnika zaslona za narekovanje dokumenta v MS Wordu. Takrat navedeni način iskanja ukaza za vključitev možnosti narekovanja je bil precej zapleten in dolgotrajen. Za vključitev ukaza za narekovanje besedila pa lahko enostavno uporabimo pritisk na bližnjični tipki.

Za vključitev možnosti narekovanja besedila v Wordu hkrati pritisnemo na tipki Win+H. Da smo vključili to možnost, nam sporoči zvočni signal. Ko zaključimo narekovanje, počakamo kratek čas zaradi majhne zakasnitve samodejnega tipkanja besedila in ponovno pritisnemo na tipki Win+H. V nadaljevanju povzemamo prejšnji prispevek o tej temi, s podrobnejšimi razlagami uporabe narekovanja besedila v Wordu. Na enak način pa lahko narekujemo tudi v Outlooku. Preizkusite, če si lahko s tem načinom narekovanja pomagate tudi drugod, npr. pri Gmailu.

Uporabite MS Word s tipkovnico in bralnikom zaslona, da narekujete vsebino v dokument. Deluje s Pripovedovalcem, bralnikom JAWS in NVDA, deluje pa tudi z drugimi bralniki zaslona, če sledijo pogostim standardom in tehnikam dostopnosti. Naučili se boste uporabljati narekovanje za hitro ustvarjanje osnutkov, orisov in zapiskov. Vse kar potrebujete, so slušalke z mikrofonom oziroma računalnik z mikrofonom in zvočnikom ter zanesljivo internetno povezavo.

Narekujte vsebino dokumenta, da na primer hitro ustvarite osnutek besedila dokumenta ali ustvarite zapiske. Narekujete lahko tudi ločila, simbole, matematične znake in valute ter čustvene simbole. Jezik narekovanja je privzeto nastavljen na jezik dokumenta Word, ki ga imamo privzetega. Tipkovnico lahko uporabljate kot običajno med narekovanjem.

Narekovanje v datoteko Word

Odpremo dokument Word, in da lahko začnemo z narekovanjem, storimo naslednje korake (ukaze sem preizkusil na Microsoft Office 365 z bralnikom Jaws):

- odpremo datoteko Word;
- pritisnemo tipko Alt, s tem se prestavimo na zavihek Home in pritisnemo tipko Enter;
- odprli smo vrstico z ukazi, po kateri se pomikamo proti desni s tipko Tab ali z desno puščično tipko, dokler ne najdemo ukaza »glas narek«;
- ukaz »glas narek« potrdimo s tipko Enter in lahko začnemo z narekovanjem vsebine dokumenta v privzetem jeziku.

Ko želite ustaviti narekovanje, pritisnite tipko F6, da zaslišite »orodna vrstica za narek«, pritisnite tipko Tab ali puščično tipko, dokler ne zaslišite »ustavi narek«, nato pa pritisnite Enter.

Uporaba ločil

Ločila lahko v narekovanje dodate s samodejnimi ločili. S samodejnim ločilom vam ni treba govoriti ločil, na primer »pika« ali »vejica«. Ločila določajo premori v narekovanju, zato za najboljše rezultate poskusite govoriti naravno in tekoče. Lahko pa ločila tudi izgovorimo, npr. vejica, pika, klicaj, vprašaj, nova vrstica, novi odstavek ...

Več o narekovanju v dokument Word lahko preberete na naslednji povezavi:

[Narekovanje dokumenta](#)

O uporabi samodejnih ločil preberite več na povezavi:

[Uporaba samodejnih ločil](#)

Če želite več informacij o tem, kaj lahko rečete, glejte razdelek »Kaj lahko rečem« v [članku Narekovanje dokumentov v Wordu](#)

Z nekaj vaje boste možnost narekovanja v Wordu lahko s pridom uporabljali. Seveda pa je prav, da po končanem narekovanju besedilo še enkrat preberete in popravite morebitne napake.

Vir: <https://support.microsoft.com/sl-si/office/narekovanje-dokumentov-v-wordu-3876e05f-3fcc-418f-b8ab-db7ce0d11d3c>

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: Poročilo EBU o komplementarnosti invalidskih nadomestil in zaposlitve, EBU brošura o podpori na delu, EBU odgovor Evropski komisiji glede EU direktive o javnem naročanju, Razvoj pravic oseb z invalidnostjo v letalskem prometu, Dosežki v letu 2025 na področju pravic oseb z invalidnostjo, Sprejetje EU Agende za potrošnike in relevantnost za osebe z invalidnostjo.

Avtorica in sodelavka: *Anja Uršič*

Prevod: *DeepI*

Poročilo EBU o komplementarnosti invalidskih nadomestil in zaposlitve

Evropska zveza slepih (EBU) analizira, kako lahko vstop v plačano delo privede do zmanjšanja ali izgube invalidskih nadomestil, kar ustvarja „past invalidskih nadomestil“, ki invalide odvrča od dela ali od polnega izkoriščanja njihove delovne zmožnosti. Na podlagi podatkov EU in OECD poročilo poudarja, da zaposlitev ne odpravlja nujno revščine med invalidi in da izguba nadomestila lahko predstavlja ključni dejavnik za višjo stopnjo revščine med zaposlenimi. Študija se osredotoča na denarna invalidna nadomestila za osebe v delovni starosti na splošnem trgu dela in izključuje nadomestila v naravi, rehabilitacijska nadomestila, zaščiteno zaposlovanje in davčne olajšave. Njen cilj je ugotoviti, kako sedanja pravila o nadomestilih vplivajo na spodbude za delo in prispevajo k finančnim oviram. Končni cilj je obvestiti Evropsko komisijo in proces evropskega semestra, da se spodbujajo reforme, ki obravnavajo dodatne stroške, povezane z invalidnostjo, zmanjšujejo neenakost in izboljšujejo združljivost invalidskih dajatev s plačanim delom. Če želite prebrati celotno poročilo, je tukaj povezava:

[https://www.euroblind.org/sites/default/files/documents/Compatibility%20of%20Disability%20Benefits%20with%20Income%20from%20Work%20in%20the%20EU%20-%20EBU%20background%20note%20for%20European%20Semester%20\(Dec.%202025\).pdf](https://www.euroblind.org/sites/default/files/documents/Compatibility%20of%20Disability%20Benefits%20with%20Income%20from%20Work%20in%20the%20EU%20-%20EBU%20background%20note%20for%20European%20Semester%20(Dec.%202025).pdf)

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Brošura EBU o podpori pri zaposlovanju

Kljub prizadevanjem institucij EU, nacionalnih organov in zasebnih podjetij za izboljšanje dostopa do zaposlitve, možnosti za ljudi z okvaro vida ostajajo nezadostne. Vztrajna razlika med stopnjami brezposelnosti splošnega prebivalstva in ljudi z okvaro vida po vsej Evropi poudarja nujno potrebo po močnejših in učinkovitejših ukrepih. Predsodki, omejeno zavedanje in nepripravljenost vlagati v razumne prilagoditve še naprej ovirajo enako udeležbo na trgu dela. Kljub temu prisotnost ovir ne sme biti vir odvrčanja, saj lahko slepi in slabovidni ljudje delajo enako učinkovito in uspešno kot njihovi videči kolegi. Ta brošura o podpori pri delu, zasnovana kot sredstvo za ozaveščanje, združuje osebna pričevanja, ki ponazarjajo

življenjske izkušnje in dokazujejo strokovno usposobljenost in prispevek slepih in slabovidnih delavcev.

Celotno brošuro lahko preberete na naslednji povezavi:

https://www.euroblind.org/sites/default/files/documents/Bring%20down%20barriers%20brochure%20in%20English_Final.pdf

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Odgovor Evropske zveze slepih na poziv Komisije k predložitvi dokazov za revizijo direktive EU o javnih naročilih

Poziv k predložitvi dokazov se nanaša na namero Komisije, ki je bila objavljena v političnih smernicah za obdobje 2024–2029, da revidira direktive o javnih naročilih, da bi dajala prednost evropskim proizvodom, posodobila in poenostavila pravila o javnih naročilih ter javna naročila uporabila kot orodje za strateške naložbe, hkrati pa poziva zainteresirane strani, da delijo svoja mnenja. Evropska zveza slepih v svojem odgovoru, ki odraža stališče Evropskega foruma invalidov, poudarja, da javna naročila imajo velik potencial za spodbujanje vključevanja invalidov, vendar tega potenciala trenutno ne izkoriščajo. Direktiva pogosto daje prednost ceni pred kakovostjo podpornih storitev, ponuja omejene možnosti za upoštevanje osebnih potreb in preferenc ter vodi k nestabilnosti zaradi kratkoročnih pogodb, s čimer ogroža pravico do izbire, ki jo zagotavlja Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov. Standardi dostopnosti se ne uporabljajo dosledno in se ne nagrajujejo, manjkajo mehanizmi za pravno varstvo, izvrševanje pa ostaja šibko, kar omejuje učinkovitost obstoječih določb, kot je člen 42. Čeprav pogodbe, pridržane v skladu s členom 20, ponujajo priložnosti za podporo vključujočemu zaposlovanju, morajo izključevati zaščitene delavnice, ki ogrožajo pravice delavcev, in namesto tega dajati prednost kakovostnim socialnim podjetjem in vključujočim delodajalcem tako v pridržanih kot v odprtih razpisih na trgu dela. Zato EBU poziva k reviziji direktive, ki bi okrepila neposredno naročanje podpornih storitev, pojasnila merila za upravičenost in standarde kakovosti za rezervirane pogodbe, bolj sistematično vključila vključevanje invalidov in dostopnost kot merila za dodelitev, vzpostavila učinkovite mehanizme za pravno varstvo ter zagotovila močnejše smernice in podporo organom in organizacijam invalidov, da se lahko smiselno vključijo v javna naročila.

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Razvoj revizije pravic letalskih potnikov v EU

Po več kot desetletju zastoja so se junija 2025 ponovno začele razprave o reviziji Uredbe 261/2004 o pravicah letalskih potnikov, pri čemer je nedavno glasovanje Evropskega parlamenta pomenilo pomemben korak naprej, saj sta obe instituciji sprejeli stališča za nadaljevanje pogajanj. Predlog, ki dopolnjuje Uredbo 1107/2006 o pravicah invalidov in oseb z omejeno mobilnostjo, ohranja odškodnino in pomoč za vse potnike v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi in dolgih zamud, hkrati pa uvaja več izboljšav, ki so specifične za invalide. Te vključujejo polno odškodnino za poškodovano ali izgubljeno opremo za mobilnost in pse pomočnike, brezplačno

dodelitev sedežev za spremljevalce, prednostno vkrcanje in dodatne predloge Parlamenta o medicinskih pripomočkih, uporabi kisika in vključevanju storitev pomoči v načrtovanje za izredne razmere. Hkrati države članice poskušajo oslabiti splošno varstvo potrošnikov z zvišanjem pragov za odškodnino in zmanjšanjem zneskov, kar kritizira civilna družba, vključno z invalidskimi organizacijami, saj so invalidi tudi potrošniki. Pogajanja se bodo nadaljevala v letu 2026, skupaj s povezanimi reformami na področju izvrševanja in pravic invalidnih potnikov, pri čemer široko soglasje o ključnih določbah, kot je polna odgovornost za opremo za mobilnost, kaže na veliko verjetnost, da bodo vključene v končno zakonodajo.

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

Ključni dosežki na področju zagovarjanja pravic invalidov – 2025

Leto 2025 je zaznamovalo obdobje trajne zavezanosti, sodelovanja in merljivega napredka pri uveljavljanju pravic invalidov po vsej Evropi. Čeprav niso vse pobude pritegnile pozornosti javnosti, je vsaka od njih pomembno prispevala k okrepitvi pravic in vključevanju invalidov v Evropski uniji. To poročilo poudarja več ključnih področij, na katerih je bil dosežen pomemben učinek. Pomemben mejnik v letu 2025 je bila objava poročila o človekovih pravicah v letalskem prometu, ki je dokumentiralo vztrajne ovire za dostopnost v evropskem letalskem prometu. Poročilo temelji na pričevanjih 251 invalidnih oseb in informacijah, ki so jih o uveljavljanju pravic potnikov posredovalo 24 držav članic. Ugotovitve poročila so bile predstavljene civilnim letalskim organom, poslancem Evropskega parlamenta, letalskim družbam in upravljavcem letališč, s čimer je bilo zagotovljeno, da so izkušnje iz prakse neposredno vplivale na politične razprave. Pomen poročila je dodatno poudaril uvodni nagovor komisarja EU za promet Apostolosa Tzitzikostasa. Te ugotovitve zdaj aktivno oblikujejo prizadevanja za zagovorništvo v tekoči reviziji zakonodaje EU o pravicah potnikov. Hkrati je tesno sodelovanje z evropskimi organizacijami civilne družbe privedlo do napredka na področju čezmejne zaščite odraslih invalidov. Skupaj s ključnimi partnerji so bile predlagane skupne spremembe Uredbe o zaščiti odraslih v čezmejnih situacijah. Evropski parlament je sprejel stališče, ki odraža mnoge od teh predlogov in krepi zaščitne ukrepe za avtonomijo, pravno sposobnost in čezmejno pravno zaščito. Pomembni napredek je bil dosežen tudi na področju pravosodja. Decembra 2025 sta Evropski parlament in Evropska komisija dosegla sporazum o revidirani direktivi o pravicah žrtev. Revidirani okvir uvaja postopkovne prilagoditve in krepi dostop do podpornih storitev za žrtve s posebnimi potrebami, kar pomeni pomemben korak k bolj vključujočim in odzivnim pravosodnim sistemom.

Poleg vidnih zakonodajnih dosežkov je dosledno sodelovanje prek posvetovanj, sestankov in priprave politik privedlo do več strateških političnih rezultatov. Poročilo Evropskega parlamenta o strategiji za invalide po letu 2024 je vključevalo ključne predloge, potrošniška agenda 2025–2030 je okrepila sklicevanja na dostopnost in vključevanje, strategija za enakost LGBTI 2026–2030 pa je izrecno obravnavala invalidnost. Ti razvojni dogodki kažejo dolgoročni vpliv trajnega zagovarjanja. Podpora članicam organizacij je ostala osrednja skozi vse leto. V letu 2025 so bila narejena obsežna prizadevanja za okrepitev nacionalnih in lokalnih zmogljivosti s širjenjem informacij o možnostih financiranja, povezovanjem projektov, podporo

uspešnim vlogam in ciljnim podpornimi sredstvi za pobude, ki spodbujajo pravice invalidnih žensk in deklet. Ti ukrepi so okrepili zagovorništvo na lokalni ravni in zagotovili, da se je napredek razširil prek institucij EU na lokalne skupnosti. Na splošno je leto 2025 pokazalo, da je napredek na področju pravic invalidov mogoče doseči z vztrajnostjo, partnerstvi in stalnim institucionalnim sodelovanjem. Dosežki tega leta odražajo skupno delovanje po vsej Evropi in ponovno potrjujejo skupno zavezanost k vključujoči in na pravicah temelječi evropski družbi.

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

Sprejetje „Potrošniške agende in akcijskega načrta EU za leto 2030“ in njen pomen za potrošnike z invalidnostjo

Evropska unija je sprejela sporočilo z naslovom „Potrošniška agenda 2030 in akcijski načrt za potrošnike na enotnem trgu – nov zagon za varstvo potrošnikov, konkurenčnost in trajnostno rast“, s katerim je vzpostavila nov strateški okvir za pravice potrošnikov in politiko za naslednjih pet let. Ta strategija določa prednostne naloge EU za okrepitev varstva potrošnikov, povečanje konkurenčnosti in podporo trajnostni rasti na enotnem trgu. Sporočilo vsebuje več izrecnih sklicev na potrošnike s posebnimi potrebami in priznava njihove pravice in posebne potrebe. Vključitev vidika invalidnosti odraža prispevke, ki so bili podani med pozivom Evropske komisije k zbiranju dokazov in javnim posvetovanjem, ter potrjuje vse večje priznavanje dostopnosti in vključevanja kot ključnih elementov potrošniške politike. Zaščita ranljivih potrošnikov, vključno z invalidi, je opredeljena kot glavna prednostna naloga strategije.

Strategija obravnava dostopnost in vključevanje na več področjih politik. Nanaša se na obveznosti glede dostopnosti v skladu z Direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah in na področju pravic potnikov, poudarja pomen dostopnih informacij pri standardizaciji in varnosti proizvodov ter spodbuja vključujočo zasnovo proizvodov. Poudarja tudi potrebo po vključujočem prehodu na energijo in vključujočih okvirih upravljanja, ki upoštevajo ranljive skupine potrošnikov. Poleg tega sporočilo opisuje številne prihodnje pobude, ki so posebej pomembne za potrošnike s posebnimi potrebami. Te vključujejo uvedbo evropske digitalne denarnice, nov zakonodajni predlog o enotni digitalni rezervaciji in izdaji vozovnic za prevoz, oceno uredbe o geografskem blokiranju, okrepljeno spremljanje življenjskih stroškov in potrošniških trendov ter nov zakon o digitalni pravičnosti. Nadaljnje ukrepe vključujejo uvedbo evropske spletne platforme za popravilo izdelkov in revizijo uredbe o sodelovanju na področju varstva potrošnikov, ki lahko imajo pomembne posledice za dostopnost in enakopraven dostop.

Nadaljnje dejavnosti se bodo osredotočale na spremljanje in vplivanje na te pobude, zlasti na prihodnje zakonodajne predloge, da se zagotovi sistematično vključevanje pravic invalidov in dostopnosti v potrošniško politiko. Kot člani Svetovalne skupine Evropske komisije za potrošniško politiko bo nadaljnja udeležba v dialogu z zainteresiranimi stranmi in političnih razpravah ostala prednostna naloga. S ponovnim razpisom za prijavo interesa za članstvo v letu 2026 bo sodelovanje v tem

forumu še naprej podpiralo učinkovito vključevanje invalidov v prihodnje potrošniške politike EU.

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

[Na vrh](#)

© 2002-2026 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)